

262 - 262 bis

BIBLIOTECA

PENTRU TOTI

DANIEL DE FOE

ROBINSON CRUSOE

EDITURA

Librăriei «UNIVERSALA» Alcalay & Co.

BUUREȘTI, Calea Victoriei, 27

A APĂRUT:

În Editura Librăriei „UNIVERSALĂ”

Alcalay & Co.

5

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

W. SHAKESPEARE

REGELE LEAR

TRAGEDIE

Traducere de LUDOVIC DAUȘ

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ROBINSON CRUSOE

DE

DANIEL DE FOE

TRADUCERE

552.227

EDITURIA

LIBRĂRIEI «UNIVERSALA» ALCALAY & Co.
BUCUREȘTI. — GALEA VICTORIEI NO. 27, — BUCUREȘTI

BIBLIOTECA PENTRU TOTI este astăzi aproape în întregime retipărită și continuă să publice noi opere, de literatură, de știință, de artă, de educație.

I

M'am născut în anul 1632, în orașul York, unde se retrăsese tatăl meu după ce dobândise o însemnată avere cu negoțul.

Erăm fiul cel mai mic în familia noastră. Un frate-al meu, mai mare, se înrolase în armată și murise în război, un altul plecase de timpuriu în lume și de atunci nimeni nu i-a mai dat de urmă. Mai aveam și două surori. Ideia tatii era să mă fac avocat, dar capul meu nu era de loc făcut pentru legi; nu visam decât corăbii și călătorii lungi pe mare. El, om cuminte și serios, căuta să-mi alunge aceste visuri, când cu bunătate, când cu dojeni aspre, dar toate fură în zadar, căci nu vream să ascult de povețele sale.

Intr'o zi, mă chemă în odaia lui, căci suferea de podagră și nu putea să se miște,

și-mi zise foarte mișcat : „Ascultă, băiete, din toți fiil mei, tu singur mi-ai rămas la bătrânețele mele, și acum vrei și tu să mă părăsești și să mă lași în disperare? Oare nu sunt destul de bogat, ca să te ții lângă mine? Nu te silesc să-ți câștigi singur pâinea, dar e de datoria ta să înveți ceva și să te faci om cumsecade. De aceea, nu te voi lăsa cu nici un chip să pleci, căci nu vreau să se spună, că eu am fost pricina nenorocirilor tale. Întâmplându-se să pleci fără voia mea, să știi că ai să mă amărăști de moarte ; nu te voi blestema, căci nu pot, dar D-zeu o să te pedepsească. Când vei fi în nenorocire, și nu vei avea pe nimeni lângă tine ca să te ajute, ai să te căiești amar ; dar atunci va fi prea târziu !”

Puțin timp după aceasta, ducându-mă să hoinăresc în port, mă întâlnii acolo, spre nefericirea mea, cu un fost prieten de școală, care se pregătea să plece la Londra pe o corabie a tatălui său. El stărui să-l însoțesc, asigurându-mă că n'are să mă coste nimic, că drumul va fi din cele mai plăcute și fără nici un pericol.

Nu mă putui împotrivi acestei ademeniri, și uitând de părinți, pe cari îi lăsam în disperare, și fără a mă gândi la urmările faptei mele, mă suii în ziua de 1 Septembrie

1651 în corabia care mergea spre Londra.

Abia ne depărtasem de port, și vântul începu să bată cu putere, iar valurile să se ridice; și fiindcă mă aflam pentru întâia oară pe mare, îmi veni rău și mă apucă o frică nespusă. Mă gândii atunci serios la ceea ce făcusem, la durerea ce voi fi pricinuit părinților cu fuga mea, și văzui în aceasta o pedeapsă Dumnezească. Pe când cugetam astfel, vântul se schimbă în furtună și valurile se făceau din ce în ce mai mari. Mi se păru o clipă că un munte de valuri era să se prăvale peste corabia noastră și s'o înghită. Cuprins de groaza morții, mă rugam lui D-zeu să mă ierte, și juram că mă voi întoarce la părinții mei, pentru a nu-i mai părăsi niciodată.

Spre ziuă furtuna încetă, marea se potoli, și un soare splendid, risipind norii, ieși la iveală. Corabia înainta împinsă de un vânt ușor și nu mă mai gândii deloc la ce spuseseam în timpul furtunii.

Zilele trecură una după alta, fără a ni se mai întâmpla ceva. În ziua a șasea intrarăm în rada¹⁾ Yarmouth, unde trebui să ne oprim, în lipsa unui port sigur.

---

1) Țărm ce slujește de adăpost corăbiilor.

La amiazi, marea deveni vijelioasă, talarurile furioase se prăbușiră de mai multe ori peste corabia noastră, care primi izbiri așa de tari, încât căpitanul trebui să arunce o a doua ancoră.

Puțin după aceasta începu și vijelia. Groaza și desnădejdea erau zugerăvite până și pe fețele marinarilor. Căpitanul era foarte preocupat de salvarea corăbiei. Munți întregi de apă veneau să se spargă de corabia noastră, din trei în trei minute. Pieirea noastră era sigură.

Inchipuie'și oricine halul în care mă aflam. Pe deoparte mă chinuia ideea că mi-am călcat jurământul către D-zeu, iar pe de alta mă îngrozea moartea, pe care o vedeam dinaintea ochilor. Dar chinul meu deveni curând și mai mare.

Vijelia continuă cu atâta furie, că marinarii căzuseră pe gânduri.

Pe la miezul nopții, groaza noastră se mări. Unul din marinari veni să ne spuie că, coborându-se în fundul corăbiei, a dat peste o gaură, prin care pătrunde apa; un altul, că apa e de patru picioare în fundul corăbiei.

Marinarii lucrau fără întrerupere la pompe; totuș apa se ridica mereu.

Speranța ne părăsise, deși vijelia se mai

liniștise puțin. Căpitanul trimetea semnale de alarmă. În sfârșit, o corabie, care se afla nu departe de noi, ne auzi și ne trimise o luntre în ajutor. Ne era însă peste putință să ne aruncăm într'însa, căci curentul o împiedeca să se apropie. Atunci, cei din luntre, punându-și viața în pericol, pentru a scăpa pe a noastră, văsliră cu putere în contra curentului. Ai noștri izbutiră să le arunce o frânghie, pe care ei o prinseră cu mare greutate și primejdie. Cu ajutorul ei, traserăm luntrea sub pupa corăbiei noastre și ne scoborârăm în ea.

Iată-mă scăpat. Datoria îmi impunea să mă întorc acasă, la părinții mei, amărâți, cari m'ar fi primit cu brațele deschise și m'ar fi iertat; dar soarta mea nenorocită mă împingea înainte cu o putere neînvinsă.

În loc să ascult sfaturile căpitanului, care mă îndemna să mă întorc, mă lăsai târît de pașma mea funestă. Am plecat pe jos la Londra.

Soarta mea rea îmi întinse în curând curse, și nu știi să mă feresc de ele. Făcui cunoștința unui căpitan de corabie, care se întorsese de pe coastele Guineei, unde îi mersese bine, și se pregătea acum să facă o nouă călătorie. El se interesă de mine, îmi spuse să-l însoțesc, că drumul

n'o să mă coste nimic, și că dacă vreau să iau ceva marfă de ocazie, voi putea s'o vând și să câștig ceva parale.

Primii. Căpitanul îmi păru un om foarte sincer și cinstit. Cumpărai marfă, precum : brățări, colane de sticlă și alte fleacuri, cu banii ce promisem dela rudele mele, cărora le scrisesem, și cari de sigur vor fi hotărât pe părinții mei să contribuie și ei la întâia mea călătorie.

Ea fu singura călătorie în care pot zice că am fost fericit ; și aceasta o datorez numai căpitanului meu, dela care am prins câteva cunoștințe de plutire. Învătasem să țin jurnalul unei corăbii, să notez observațiile, toate lucrurile ce un marinar trebuie să le știe. Călătoria se sfârși cu bine, vândui ușor brățările, colanele și celelalte fleacuri ce luasem cu mine, și câștigai o mare cantitate de praf de aur, pe care îl schimbai în Londra pe 2000 de taleri.

Iată-mă deci negustor pe țărmul Guineei. Din nefericire, amicul meu, căpitanul, muri câtva timp după întoarcerea sa. Eram acum singur, dar nu-mi pierdui curajul. Mă hotărâi să mai fac o călătorie la Guineea, și mă imbarcai pe corabia fostului meu căpitan, condusă acum de locotenentul său. Niciodată o călătorie n'a fost mai neno-

rocită. Lăsasem spre păstrare două treimi din averea mea văduvei căpitanului și cu a treia parte cumpărai marfă, ca și mai înainte.

Indurai mari neajunsuri. Mai întâi, pe când ne îndreptam spre insulele Canare, spre a trece între ele și coasta Africei, furăm surprinși, în revărsatul zorilor, de o corabie turcească cu hoți de mare. Ei ne ajunseră.

Li primirăm cu tunuri, puști și reușirăm de două ori să-i gonim de pe punte; în cele din urmă, ne mai putându-ne împotrivi, căci aveam trei morți și opt răniți, trebuirăm să ne predăm. Furăm luați robi, și duși la Saleh, un mic port turcesc pe coasta Barbariei.

Nu fui tocmai așa rău tratat, cum îmi închipuisem. Căpitanul mă opri la el, fiindcă mă vedea că sunt tânăr și că puteam să-i folosesc. Această neașteptată trecere dela starea de negustor la starea mizerabilă de rob, mă doborî cu totul, și mi adusei aminte de cuvintele tatii, când îmi spunea că, atunci când voi fi în nenorocire, nu voi avea pe nimeni care să mă ajute.

Toate gândurile mele erau numai cum aș putea să fug, dar nu găseam nici un mijloc. Doi ani trecură astfel. Intr'o zi, por-

nind cu luntrea la pescuit, eram întovărășit de Muley, păzitorul meu și de un copil Huri.

Cam la o leghie în largul mării înaintai spre Muley, care era la cârma luntrii, mă prefăcui că vreau să caut ceva îndărătul lui și, deodată, apucându-l de brâu, îl trântii în mare. El ieși numai decât la suprafață, căci înota ca un pește, și mă rugă să-l iau în luntre, asigurându-mă că va merge cu mine ori unde voi vrea. Luai atunci o pușcă de vânătoare, și-l ochii: „Nu ți-am făcut nici un rău și nu ți voi face, dacă mă vei lăsa în pace. Înoți destul de bine, ca să poți ajunge țarmul; cată să ajungi la uscat; dacă te apropii de luntre, trag. Eu vreau să fug”. Atunci Muley se întoarse și înotă spre țarm, la care ajunse ușor.

Apoi am zis copilului: «Ascultă, Huri, voi îngriji de tine, dacă făgăduiești că-mi vei fi credincios; dacă nu, te arunc în mare ca pe celălalt». Băiatul mă privi surâzător, cu atâta nevinovăție, că-mi fu cu neputință să-l bănuiesc. Huri îmi jură credință și supunere. Atunci pornii să vâslesc din toate puterile.

Merserăm spre miazăzi vreo douăzeci de zile, economisind merindele, cari se împuținau, și oprindu-ne la țarm numai pen-

tru a găsi apă. Planul meu era să merg în direcția Capului-Verde, sperând să găsesc vreo corabie europeană. Într'o zi, pe când stam cu totul cufundat în gânduri, Huri mă strigă: «Stăpâne, stăpâne! o corabie». Și bietul copil era mai mort de spaimă, crezând că suntem urmăriți de corabia fostului nostru stăpân. Uitându-mă bine, văzui că era una portugheză. Luai acelaș drum, pentru a fi zărit de ea, dar văzui că ea va trece fără a fi auzit semnalele mele. Mă afluam într'o disperare fără seamăn, și eram aproape să pierd orice nădejde, când oamenii de pe corabie mă zăriră, pare-se cu ochianele. Ne luară drept naufragiații unei corăbii europene și opriră corabia. După trei ceasuri o ajunserăm. Eu și cu Huri furăm primiți cu bunăvoință de căpitanul corăbiei, căruia-i povestii fuga mea din robie.

Pentru a arăta căpitanului recunoștința mea, vrui să-i ofer tot ce aveam la mine; dar el îmi răspunse cu mărinimie, că nu voiește să primească nimic. «Te-am ajutat! îmi zise el, cum aș vrea să fiu ajutat și eu într'o asemenea nenorocire. Dacă ți-aș lua avutul d-tale, ai rămânea pieritor de foame în Brazilia, țara spre care ne îndreptăm».

Îmi propuse să-i vând luntrea, care era

în bună stare și mă întrebă cât cer pe ea. I-am răspuns că aș fi fericit să i-o ofer. El refuză și ținu să mi-o plătească. Ii dăruii pe deasupra și pe Huri, micul maur, fiindcă ținea mult să-l aibă.

După o fericită călătorie de 29 zile, atinserăm în sfârșit coasta Braziliei. Aci, observând viața ușoară pe care-o duceau plantatorii și cum se îmbogățeau, căpătai și eu gust să mă fac plantator, lășezându-mă în această țară. Scrisei numaidecât la Londra să-mi trimeată o parte din banii mei, și, până una alta, cu puținii ce aveam, cumpărai o bucată de pământ.

Afacerile îmi merseră bine, dar cu cât averea mea creștea, cu atât capul meu se umplea mai mult de fapte mărețe, cari ruinează mai totdeauna până și pe oamenii cei mai iscușiți. Ardeam să mă îmbogățesc repede și fără multă bătaie de cap. Visam numai comori. Aceasta a adus nenorocirea mea, după cum se va vedea mai la vale.

Eram de patru ani stabilit în Brazilia. Învățasem limba țării și-mi câștigasem o mulțime de prieteni și de cunoștințe printre plantatorii și negustorii din portul învecinat cu plantația mea. În convorbirile mele cu ei, venea adeseaori vorba de negri, și de ușurința cu care, în schimbul

unor bagadele, ca colane de sticlă, cuțite, foarfece, topoare, oglinjoare și altele, se poate cumpăra praf de aur, dinți de elefant și mii de alte lucruri, chiar familii întregi de negri pentru plantație. Ceea ce ne interesă mai presus de toate, în convorbirile acestea, erau foloasele mari pe cari le-am putea trage, având negri cari să ne lucreze pământurile.

Intr'o dimineață, trei din ei veniră la mine să-mi facă o propunere. Plănuiseră să închirieze o corabie pentru a o trimite în Guinea, ca să aducă negri pe cari să-i întrebuinteze ca sclavi, muncitori. Imi ofereau o parte egală de sclavi, fără să dau un ban, ca răsplată, dacă aș consimți să mă însărcinez cu aducerea lor.

Soarta mea voi să-mi fac eu singur răul în totdeauna. Nu fui în stare să mă împotrivesc acestei propuneri, cum n'am fost în stare să înving pornirile-mi nesocotite, când mă sfătuiuse tata să nu plec. Scurt, le răspunsei că primesc, cu condiția ca ei să îngrijească de plantația mea, cât timp voi lipsi, și să o predea acelora pe cari îi voi lăsa ca moștenitori, de s'o întâmplă să mor sau să fiu omorât. Primiră și se îndatorară prin acte în toată regula, să-mi îndeplinească dorințele.

Eram târât de puterea imaginației mele și surd la vocea prevederii. Corabia fu pregătită. Mă imbarcai la 1 Septembrie 1659 aceeași zi în care, cu opt ani mai înainte, îmi părăsisem părinții, călcând voința lor și pricinuindu-mi atâtea neazuri.

După douăsprezece zile de navigare, trecând linia ecuatorului, Puțin după aceasta se deslănțui peste noi un uragan, care deveni așa de puternic, că douăsprezece zile dearândul am mers în voia lui. Toți ne așteptam să fim înghițiți de valuri și într'adevăr doi marinari și ajutorul căpitanului, fură răpiți de un talaz. În cele din urmă, vijelia se mai potoli, dar corabia era tare sdruncinată și în mai multe locuri căpătase găuri pe unde pătrundeă apa. Cercetând harta, nădăjduirăm să ne apropiem de o insulă a Caraibelor. Pe drum, o nouă vijelie ne asvârli departe de orice căi umblate.

Pe o mare așa de vijelioasă, vedeam bine că corabia noastră nu va putea să ție multă vreme, și că vom fi înecați cu toții. N'aveam pânze, și chiar de am fi avut, nu ne ar fi slujit la nimic. Ne apropiarăm de un țarm necunoscut, pe care îl zărirăm în sfârșit cu inima strânsă, ca osândiții cari merg la supliciu.

Știam că, ajungând la țarm, corabia va fi sfărâmată în mii de bucăți de puterea valurilor; totuș ne încredințarăm sufletele lui D-zeu cu o adâncă pocăință, și fiindcă vântul ne împingea spre țarm, ne grăbirăm pieirea cu înseși mâinile noastre, trecând în șalupă și vâsline din toate puterile.

După ce plutirăm ca o leghie, un talaz furios, înalt cât un munte, rostogolindu-se îndărătul șalupei noastre, veni să ne dea lovitura de grație.

Ca prin minune, scăpai de furioasele valuri. Indreptându-mi privirea către cer, mulțumii lui Dumnezeu, că nu mi-a răpit viața. Bucuria'mi, însă, nu fu de lungă durată și dintr'o repede ochire înțelesei în ce înspăimântătoare situație mă aflam.

Eram ud de tot și n'avem nici o haină de schimbat; mi-eră foame. mi-eră sete și n'aveam nimic de băut.

Puțin tutun într'o cutiuță, și un cuțit, era tot ce aveam la mine. Noaptea se întindea. Ce să mă fac fără arme, într'această țară necunoscută, de sigur plină de fiare sălbatice?

Depărtându-mă puțin de țarm, dădui de un isvor cu apă dulce. Cu nespusă bucurie îmi astâmpărai setea. Foamea mi-o înșelai mestecând puțin tutun. Apoi, trudit, mă ur-

cai într'un pom, unde, ca să petrec noaptea, m'am așezat cum am putut.

Când m'am deșteptat, soarele erà sus, vremea era minunată și marea liniștită. Văzui că corabia noastră fusese adusă de fluxul mării pe o mică insulă nisipoasă, la o milă depărtare de țarm.

II

După amiază, din cauza refluxului, marea fiind retrasă, am putut să mă apropii până la un sfert de milă de corabie; atunci, desbrăcându-mă de haine, m'am pus să înot și ajunsei la ea.

Biata navă! erà despicață în două, cu partea dinainte scufundată în mare, cu cea dindărăt ridicată deasupra apei.

Mă dusei mai întâi în cămara cu provizii și-mi umplui buzunarele cu pesmeți, pe cari îi mâncam cu lăcomie, continuându-mi cercetările.

Prima mea grijă fù să construiesc o plută cu câteva bârne și cu două mici catarguri, ce erau de rezervă pe corabia noastră. Pe plută, așezai mai multe scânduri și trei cuferे, pe cari le golisem după ce spărsesem lacătele. În cuferे pusei pâine, trei bucăți de brânză de Olanda, puțină carne

afumată și o câtime mică de grâu de Europa. Găsi din fericire și câteva lăzi cu sticle, unele pline cu rom, altele umplute cu arac, băutură spirtoasă nespuse de plăcută Indienilor.

Apoi scoborâi pe plută cu fărul tâmplarului, cu făr plin cu unelte, două puști și două pistoale, găsite în camera căpitanului, câteva pachete cu praf de pușcă, un mic sac cu alică și două spede ruginite. Cu greu, dar fără accident, reuși să transport averea mea pe țarm.

Trebuie acum să caut un loc, unde să-mi stabilesc locuința, loc în care avutul meu să fie adăpostit. Ajuns, după multă trudă, pe vârful unui munte, de unde se desfășură o întinsă priveliște, constatai, și cu ce mahnire! că mă aflam într'o insulă nelocuită, căci nicăeri nu zăream vreo urmă de pământ cultivat.

Mă întorsei la plută și până-n seară o descărcai. Se întinsese noaptea; mă înconjurai cu scânduri, cu lăzi, construind astfel un fel de colibă.

A doua zi, pornind iar spre corabie, pregătii un nou transport. Am adus spre seară, pe țarm, doi saci plini cu cuie, o duzină de topoare și o piatră de ascuțit, trei drugi de fier, două butoaie cu gloanțe, șapte

flinte, încă o cătine mică de praf de pușcă și un sac mare cu plumb.

Cu o pânză făcui un mic cort, în care am pus tot ce-ar fi putut să se strice la ploaie sau la soare. Apoi, mă baricada iarăș ca în ajun și adormii foarte liniștit.

În fiecare zi porneam spre corabie, de unde'mi aduceam când un lucru, când altul. Într'una din expedițiile mele am descoperi un dulap cu sertare. Găsii într'însul trei brice, o pereche de foarfece, douăsprezece cuțite, tot atâtea furculițe și câteva monede de aur și de argint.

Zâmbii văzând banii. „O! monedă păcă toasă! strigai tare, la ce ești bună? unu singur din cuțitele acestea face mai mult decât mormanul tău întreg!“ Luai totu banii și-i învelii într'o bucată de pânză. Apoi m'am pus să fac o plută. Dar, pe când o pregăteam, cerul se întunecă, se stârni un vânt și o vijelie puternică începu să suflă dinspre țarm. Eră cu neputință să mă întorc cu pluta pe-o așa vreme. Hotărâi deci să mă întorc înot, înainte ca fluxul să'mi zădărnicească întoarcerea. Aveam pe spate o sarcină destul de grea, marea eră furtunoasă iar vântul devenea din ce în ce mai puternic până ce se schimbă în vijelie. Dar ce'm păsa? mă aflam acum la adăpost, în

nicul meu cort, cu toate bogățiile în jurul meu, în plină siguranță. Toată noaptea urbase uraganul și dimineața, când mă uitai pe mare, nu mai văzui corabia.

Simții o lovitură în inimă: îmi dispăruse parcă cel din urmă și unicul meu prieten, în această insulă înfiorătoare. Acum eram singur. Lăsai lacrimile să curgă un timp de oarecare. Apoi mă liniștii, și mă gândii la mijloacele prin care aș putea îndulci deopotrivă viața mea aci. Hotărâi să-mi fac o locuință potrivită, ca să fiu la adăpost de mare și de oamenii sălbatici.

Locul pe care mă aflam era șes, mlăștinos și prea aproape de mare, deci nesănătos, dar mai ales lipsit de apă bună. Mă pusei atunci să caut altul mai sănătos și mai potrivit. Imi trebuia un loc, care să aibă apă bună de băut, ferit de arșița soarelui, de atacurile sălbaticilor și fiarelor, și din înălțimea căruia să pot vedeà marea, precum și corabia care să mă scoată din această pustietate. Găsi un mic teren mărginit de un deal, care era drept ca un zid. așa că nici un dușman nu putea să se coboare pe neașteptate din creștetul lui. Pe coasta acestei stânci perpendiculare, zării o adâncătură, care semăna cu o intrare de peșteră; dar

nu erà nici peșteră, nici drum săpat prin deal.

Alesei ca loc pentru casă partea de sus a terenului, în fața adâncăturii. Câmpia avea o sută de coți lărgime pe două sute lungime și se întindea ca o pajiște dela ușa mea și până la capătul de jos al platoului, unde terenul se aplecă neregulat până la țârm.

III.

După ce desemnai un semi-cerc, înfipsei pe acest traseu două rânduri de țâruși pu-ternici, la o palmă unul de altul, umplând locul dintre ei cu diferite materiale, spre a-mi întări mica mea redută.

Pentru a intra în această redută n'am făcut ușă, ci o scară, pe care s'o pot lua după ce veneam acasă. În acest semi-cerc mi-am transportat toate proviziile, toate uneltele.

Făcui apoi un cort destul de încăpător, și un altul deasupra ceva mai mare, pentru a mă feri de ploi, cari sunt foarte violente pe acolo o parte a anului. Acoperii pe cel de sus cu o pânză gudronată, pe care o găsii printre pânzele luate din cbrabie.

Lucrurile, pe cari umezeala putea să le

strice, precum și proviziile, le băgai sub cort. Închisei apoi intrarea, pe care o lăsasem deschisă până atunci, și începui să intru și să ies cu ajutorul scării.

După aceasta începui să găuresc stânca, pentru a'mi face o cavernă, menită să fie hruba și pivnița casei mele.

Intr'o zi, făceam o excursie prin insulă, când deodată, zăresc niște capre; împușc una. Avea un mic ied, care mă urmă până la locuința mea, dar pe care nu l-am putut domestici.

Intr'altă zi, plimbându-mă pe malul mării, căzui într'o mare întristare, gândindu-mă la starea în care mă aflam. Dar când o asemănai cu aceea a tovarășilor mei, cari zăceau în fundul mării, recunoscuți cât eram de greșit. Ce fericit sunt eu acum, aprovizionat cu de toate, și ce s'ar fi ales de mine dacă, printr'o întâmplare nenorocită, corabia s'ar fi înecat sau nu s'ar fi oprit destul de aproape de țărm, ca să pot scoate dintr'însa lucrurile de cari aveam atâta nevoie? Ce se alegea din mine dacă, aruncat pe această insulă, mă găsiam fără pușcă, fără muniții, fără unelte, fără vestminte, fără pat, și neavând cu ce-mi face un cort? De sigur că aș fi pierit, pe când acum, mulțumită lui D-zeu, am de toate din belșug.

Și fiindcă trebuia să duc această viață tăcută, viață ce lumea nici din povești n'a auzit, voi s'o descriu aci dela început și până la sfârșit.

Am uitat să spun un lucru, pe care l-am făcut a cincia zi dela sosirea mea în insulă. Neavând calendar, pentru a socoti mersul vremii și a deosebi Duminicile de zilele lucrătoare, îmi veni în gând să înfig în pământ un stâlp mare, din care făcui o cruce. Pe dânsa însemnai aceste cuvinte: *Am sosit aci la 30 Septembrie 1659.*

Pe marginile acestui stâlp, în fiecare zi, făceam o creștătură; la fiecare a șaptea zi, creștătura o făceam îndoit de înaltă și la prima zi a fiecărei luni, de două ori mai înaltă ca aceea a săptămânii. Am uitat iarăș să vă spun că, la a doua expediție spre corabie, am descoperit într'o cabină, părăsiți, un câine și două pisici.

Imbarcai cele două pisici; cât despre câine, el sări singur în mare și veni înot la țarm, a doua zi după prima întoarcere cu pluta. Animalul acesta mi-a fost prieten credincios mulți ani: îmi aducea tot ce putea și-mi ținea de urât, însoțindu-mă pretutindeni. Îmi lipseau totuși încă multe lucruri, și anume: unelte de arat, sapă, cazma și lo-

Animalul acela mi-a fost prieten credincios
multi ani,

pată, apoi ață, ace și ace cu gămălie. Imi lipseau și rufe, dar cu lipsa lor mă obișnuii repede. Ceeace mă făcea să sufăr, eră lipsa de unelte. De aceea și lucrările mele înaintau foarte încet. Imi trebui aproape un an până să-mi isprăvesc îngrăditura. Pierdeam multă vreme cu tăiatul prăjinilor în pădure și mai ales cu căratul lor.

Astfel îmi trebuia câteodată zile până să tai, sau să târăsc un stâlp, și o zi ca să-l înfig în pământ cu ajutorul unui buștean greu; mă gândii mai târziu la pârghiile de fier ce aveam, și mă slujii de ele ca să bat parii, ceeace nu-mi scurtă munca de fel. Dar vai! se putea oare să nu-mi placă această muncă?

Cam după un an și jumătate, adăogai gardului meu niște căpriori, cari, plecând din vârful parilor, se propteau în zidul stâncii, și pe cari îi împodobii și îi împletii cu crengi și alte materiale, spre a mă apăra de ploi.

Odată la adăpost, am cercat să-mi fac mobilele de prima necesitate, de pildă un scaun și o masă. Nu pusesem niciodată mâna pe o uneltă; silindu-mă, însă, întrebuintând multă răbdare și timp, am ajuns să înjgheb o masă și un scaun, foarte necioplite într'adevăr, dar de cari m'am slujit foarte bine.

Indată ce am putut să scriu, grație mesei mele, mi-am însemnat memoriile zilnice, și din ele voi da câteva extracte.

IV

30 Septembrie 1659. — Eu, sărmanul Robinson Crusoe, am fost aruncat, după sfărâmarea corăbiei mele, pe coasta acestei insule înfiorătoare, pe care am numit-o *Insula Disperării*. Eram fără casă, fără haine, fără hrană, fără arme, fără adăpost, și neputând nădăjdui nici un fel de ajutor. Nu vedeam înaintea mea de cât moartea sub diferite forme. Puteam să mor de foame sau de mizerie, puteam să fiu sfâșiat de fiare sălbatice sau măcelărit de sălbatici. Când se înnoptă, mă suii într'un copac pentru a dormi la adăpost de oameni și de fiare, și somnul mi fu liniștit, deși plouase toată noaptea până spre ziuă.

25 Octombrie. — A plouat toată ziua și toată noaptea, și a bătut câteva zile un vânt puternic, în timpul căruia corabia se făcuse bucăți. Petrecui toată ziua punând la adăpost tot ce se putea strică.

3 Noembrie. — Am ieșit cu pușca și am vânat două păsări asemănătoare cu rațele, din cari am făcut o mâncare gustoasă. După amiază m'am apucat să-mi fac casă.

..am vânat două păsări asemănătoare cu ratele.

4 Noembrie. — Am început astăzi să-mi reglez orele de lucru, de vânatoare, de somn și de odihnă. În toate diminețile vânez două sau trei ore; apoi lucrez până la 11 ore; mănânc ce am și dorm dela 12 până la 2, de oarece căldura e prea mare atunci prin aceste locuri. Restul zilei lucrez.

5 Noembrie. — Am ieșit însoțit de câinele meu și am împușcat o pisică sălbatică; blana ei era moale, dar carnea nu făcea parale. Pieile animalelor ucise le păstrez. Pe când mă întorceam dealungul țării, am văzut cu mirare trei foce, cari, zărindu-mă, dispărură în apă.

6 Noembrie. — Astăzi am isprăvit masa, dar nu-mi place cum am făcut-o.

12 Noembrie. — Am lucrat o săptămână întreagă să fac un scaun, n'am isbutit să-i dau o formă potrivită. Nemulțumit, îl sfărâmai.

18 Noembrie. — Imi trebuia o roabă și nu știam cum s'o fac. Ceea ce mă încurcă mai mult era făcutul roții. Pierdai patru zile, fără să isbutesc s'o fac.

Am început să-mi scobesc caverna. Neavând nici târnăcop, nici lopată, nici roabă, nici paner, am înlocuit târnăcopul printr'un drug de fier, lopata printr'o uneltă tăiată dintr'un lemn foarte tare și care se-

mână de departe cu o adevărată lopată. Cât despre roabă și paner, a trebuit să renunț a le mai face; pentru a căra pământul și pietrișul, mă slujeam de un instrument destul de asemănător cu copaia de dus tencuiala.

10 Decembrie. — Pe semne că scobisem pivnița mea prea adânc, căci o enormă bucată de pământ se prăbuși de pe vârful pe una din laturi. De mă găseam acolo, nu mai aveam nevoie de gropar. Pierdui multă vreme ca să repar acest dezastru și să descurc locul, și, ceva mai mult, ca să propțesc bolta, spre a înlătura alte accidente.

20 Decembrie. — Mai făcui o masă.

24 Decembrie. A plouat cu găleata toată noaptea și toată ziua; n'am ieșit.

La 27. Impușcai un ied și răni altul; grație îngrijirilor mele, bietul rănit se vindecă; și în urmă se domestici.

Mă gândii atunci să domesticesc câteva animale, ca, înmulțindu-se, să am cu ce mă hrăni, când pulberea și gloanțele vor fi pe sfârșite.

1 Ianuarie. — Căldură teribilă, ca și zilele trecute. Am căutat să prind câteva capre vii, dar n'am isbutit.

Gardul, despre care am vorbit, mi-a răpi tot timpul dela 3 Ianuarie la 14 Aprilie 1660

safară de ceasurile pe cari le petreceam zilnic, umblând prin păduri după vânat.

Pentru că n'aveam lumânare, trebuia să mă culc de îndată ce se făcea noapte. Iată cum am scăpat de acest neajuns. De câte ori omoram o capră, îi păstram grăsimea : apoi o puneam la soare, de se usca, pe un fel de taler de lut. În acest taler, muind în grăsime o bucată de sfoară de făcut funii, isbutii să-mi fac o lumânare.

Căutând prin lucrurile mele, găsii într'o odimească un sac, care fusese umplut cu grâne pentru hrana păsărilor de pe corabie ; ceea ce rămăsese din grâu fusese mâncat de șoareci. Mi se părea că în sac nu se mai găsesc decât gunoaie și praf. Pentru că a-veam nevoie de el, îi asvârlii conținutul pe un loc dela picioarele stâncii. După câțeva vreme, mare îmi fu mirarea văzând mai multe spice coapte. Cu bucurie constatai că era grâu și din cel mai bun.

Am păstrat atunci cu îngrijire acest grâu, ca să-l semăn la timp. Pe lângă grâu, erau și vreo treizeci de spice de orez, pe cari le pusei deoparte pentru acelaș scop.

La 17 Aprilie a fost un groaznic cutremur de pământ. Mi-a fost teamă grozav, căci bolta cavernei mele se sdruncină în ma-

Cu bucurie constatai că e grâu.

multe locuri și fui nevoit s'o proptesc ici și acolo.

Teama de-a nu fi odată cu totul strivit, mă făcu să plănesc construcția unei alte locuințe, mai departe de stânci.

Trebuia să-mi fac o altă locuință, la loc deschis, pe care s'o înconjur de asemenea cu garduri. Două zile în șir cugetai la mijlocul pe care a mă mută de aici în alt loc. Intr'atât mă îngrozia teama de a nu fi îngropat de pământ, că somnul îmi deveni foarte neliniștit; dar frica de a dormi în câmp era aproape tot așa de mare. Mai ales, când văzui cum toate erau în ordine în jurul meu, și ce bine mi sigur eram așezat, nu avui curajul să-mi părăsesc locuința. Cugetând la timpul și ostenelile necesitate de-o nouă aranjare, mă hotărâi să rămân locului, până ce îmi voi fi făcut un adăpost potrivit și o locuință nouă, în care să mut toate lucrurile.

Dar la întâi Mai părăsii acest gând și mă gândii de ce. Cutremurul ridicase la suprafața apei corabia înfundată în nisip. M'am hotărât să rămân lângă țârm, cel puțin câtă vreme voi avea speranța de a mai scoate din sfâșimăturile nefericitei nave obiecte, cari ar putea să-mi fie folositoare.

Urmai cu cercetările mele dela 1 Mai până la 15 Iunie. Astfel am adunat destul lemn pentru doage, destule scânduri și destul fier, ca să-mi construiesc o nouă corabie, dacă aş fi știut cum să mă apuc de așa treabă.

Dela 19 la 27 Iunie m'au prins niște friguri, cari mă slăbiră mult și-mi întristară gândurile. Mi-adusei aminte că Brazilienii nu întrebuințază alt leac împotriva tuturor boalelor, decât tutunul și știam că eră tutun într'unul din cuferele mele. Il deschisei și găsii într'însul tutunul și una din bibliile ce adusesem din corabie. Incercai să iau tutun în diferite chipuri și așteptând efectul doctoriei, răsfoiam Biblia. Căzui peste acest pasaj; *Chiamă-mă în zi de întristare, și te voi izbăvi și mă vei lăuda.* Aceste cuvinte făcură asupra mea o adâncă impresie în situația în care mă găseam și, înainte de a mă așeza în pat, mă rugai din toată inima. În noaptea aceea am dormit mai bine ca niciodată și dimineața m'am simțit ca prin minune ușurat, imbarbătat și voios.

La 3 Iulie, frigurile mă lăsară cu totul, dar rămăsesem foarte slab.

La 4 Iulie. — Dimineața am luat Biblia și am început să citesc cu mare atenție Noul

Testament. Citirea aceasta mă întărește sufletește și-mi procură momente fericite, în cari uit de suferințele mele, sau mă face destul de tare ca să le pot îndura. Luai obiceiul de a citi dimineața și seara câte un capitol.

15 Iulie. — Astăzi am început să exlozez insula. De zece luni, de când mă aflu pe această insulă, mă obișnuisem a crede că niciodată ființă omenească n'a pus piciorul pe țărmurile ei. Eram curios să mă conving despre aceasta. Lăsai dar în părăsire ideea de a-mi mută locuința și pornii să cutreer insula.

Mai întâi apucaii spre golfuluțului în care băgasem plutele mele, și dădui, la douăleghi depărtare, peste un râuleț cu apă proaspătă și foarte bună, pe ale cărui maluri se întindeau câmpii înverzite și ceva mai de parte, pe niște înălțimi unde apa nu putea ajunge, plante de tutun pe tulpine foarte lungi și foarte tari, precum și alte plante care îmi erau necunoscute. Mai găsii și trestii de zahăr, dar în stare sălbatecă, din lipsă de cultură.

A doua zi dimineața, la 16, continuai acelaș drum, și, înaintând ceva mai departe, dădui peste un loc păduros, care începea acolo unde sfârșeau câmpiile. Aci găsii

fructe de tot felul, mai ales pepeni și struguri în mare cantitate. Vederea acestor fructe îmi făcu o plăcere nespusă. Mâncai, dar cu cumpătare. Apoi culesei o mare cantitate de struguri, pentru a-i duce acasă, a-i usca la soare și a-mi pregăti astfel un desert gustos pentru iarnă.

Rămăsei toată ziua în locul acesta și noaptea nu mai putui să mă întorc acasă. Pentru a doua oară, de când șed în această insulă, dormii pe un copac. Dimineața luând-o razna înainte, după un drum de trei-patru leghii, ajunsei iar la un râuleț. Aci, priveliștea era și mai atrăgătoare; toată valea era presărată cu flori, ca o grădină, și alături de florile frumoase se vedeau poame cu fructe gustoase, ca portocali, lămâi, curmale. Culesei o mare cantitate de portocale, lămâi, curmale, pepeni și struguri, și, așezându-le în câteva grămezi, le acoperii cu frunze de curmale, cu gândul de a le lăsa aci până ce voi aduce saci de acasă, pentru a le căra. Luai din fiecare numai câteva, spre a avea ce mă ca pe drum. După trei zile de lipsă mă întorsei cu bine acasă, adică la cortul și peștera mea.

A doua zi dimineața, la 19, luând doi saci cu mine, mă dusei să-mi iau recolta.

Dar aci găsi strugurii parte risipiți, parte mâncați, pe semne de vreun animal oarecare, ce nu cunoșteam; culesei alții, și'n loc de a-i lua acasă, căci s'ar fi strivit în sac după atâta mers, îmi veni ideia să atârni ciorchinii de crăcile cele mai înalte ale pomilor, spre a se usca la soare; și nu luai decât lămâi și portocale, cât puteam duce cu mine.

52.227
Nu puteam să mă satur privind acea vale frumoasă și bogată, poziția ei minunată, la adăpost de vijelii, cu apa ei cea bună și pădurile ei cele multe. Mă gândii atunci să-mi mut locuința aci și să-mi caut în aceeașă plăcută parte a insulei un loc potrivit. Dar, examinând lucrurile mai deaproape, văzui că planul meu nu era de realizat, fiindcă de aci nu se putea vedea marea, dela care nădăjduiam să-mi vie mântuirea. Îmi făcui totuș în acea vale încântătoare o căsuță de vară, pe care o împrejmuii cu un gard în-doit și foarte înalt, făcut din pari reușiți prin crăci și prin mărăcini. În această nouă locuință dormiam uneori câte două-trei nopți, și pătrundeam în curtea ei cu ajutorul unei scări, ca și la cealaltă. Iată-mă dar cu o casă pe țărmul mării și cu alta la țară. Aceste îndeletniciri îmi dădură de lucru până la mijlocul lui August.

Când sosi vremea ploilor, fui nevoit să-mi părăsesc locuința de vară. E adevărat că cortul era destul de trainic, dar n'aveam un deal, care să mă ferească de vijelii, nici peșteră în care să mă pot adăposti de ploile torențiale. Mă întorsei dar la locuința de mare, luând cu mine și strugurii cari se uscaseră la soare, vreo două sute de pachete. La 4 August începu să ploaie și plouă aproape într'una până pe la sfârșitul lui Octombrie, și uneori cu atâta putere, că eram nevoit să rămân zile întregi în peșteră.

În vremea asta, familia mea se înmulțea. Eram foarte mâhnit de pierderea unei pisici, la care țineam mult și pe care o credeam moartă. Într'o zi, care fu mirarea mea când o văzui întorcându-se cu trei pisicuțe, cari semănau mult cu dânsa. Din acești pui îmi răsări cu timpul o seminție de pisici atât de numeroasă, că trebui să le ucid ca pe niște animale periculoase, sau să le gonesc din casa mea.

Dela 14 până la 25 August a plouat într'una. Cu neputință de ieșit. În vremea aceasta merindele mi se împușinau. Atunci mă repezii de vreo două-trei ori afară, vânai o capră și pescuii o broască țestoasă.

Mâncam de trei ori pe zi : dimineața un ciorchine de strugure, la prânz câte o bucată de carne friptă, de capră sau de broască, (fiindcă n'aveam oală, în care să-mi fierb carnea), și seara câteva ouă.

Peste zi lucrăm două-trei ceasuri, ca să-mi lărgesc pivnița și, tot săpând pe de lături, isbutii să fac o ieșire dosnică, ce răspundea afară din întăritură. O astupai cu mărăcini.

30 Septembrie. — Iată-mă ajuns la nenorocita aniversare a aruncării mele pe această insulă. Numărând creștăturile de pe stâlp, găsii trei sute șasezeci și cinci. Postii toată ziua. Mulțumii lui Dumnezeu pentru bunătățile nenumărate ce-mi arătase, scăpându-mă din atâtea primejdii, și l rugai să-mi ierte greșelile.

Câtva timp după aceea, cerneala începu să mi se isprăvească și nu știam cum să fac alta. Atunci mă mărginii să însemnez numai întâmplările principale din viața mea.

VI.

Anotimpul ploilor nu mi îngădui să ies pin colibă. Ce să fac, dacă nu să-mi așez jucrurile și să mă îndeletnicesc cu deosebitele treburi ale casei ?

Am pomenit de niște fire de grâu și de orez, pe cari le-am găsit răsărite ca prin minune. Imi pare că erau vre-o treizeci de orez și vreo douăzeci de grâu. Semănasem două părți din grăunțe după trecerea ploilor, având prevederea să păstrez o parte. Vremea îmi dovedi că n'am greșit, căci toată semănătura îmi fu pierdută: căldura cea mare și ploile prea tâzii o stricaseră. Atunci căutai un pământ mai umed, spre a face o nouă încercare. Săpai un câmp mic pe lângă căsuța de vară, și semănai la timp potrivit restul grăunțelor. Martie și Aprilie muind pământul, grăunțele prinseră de astădată și căpătai o frumoasă recoltă — ce-i drept cam săracă, — dar și grăunțele mele fuseră puține. Eram totuș mulțumit; știam acum când trebuie să semăn, și că pot avea două recolte pe an.

După ploi, m'am dus să văd căsuța mea de țară. Toate aci erau la locul lor. Parii, pe cari îi făcusem din ramuri de copac tăiate din codrul vecin, se prinseseră toți. Ba încă din ei creșteau alte ramuri destul de lungi. Mă hotărîi să tai alți pari de acelaș fel, ca să-mi fac un gard viu la cealaltă locuință a mea.

Acești pari crescură și ei foarte repede

și slujiră de acoperământ casei mele și, mai în urmă, chiar și pentru apărare.

Anotimpul ploilor era mai mult sau mai puțin lung, după vânturi. Experiența mă învățase să mă feresc de ploi; îngrijiam dinainte de cele trebuincioase pentru hrană, spre a nu fi silit să ies din casă cât țineau lunile ploioase. Profitam însă de șederea mea în casă, făcându-mi tot felul de obiecte de cari aveam trebuință. Astfel, încercai în mai multe rânduri să-mi fac un coș, fără să pot izbuti, fiind-că ramurile de cari mă serviam la împletit se rupeau într'una. Avusesem norocul, când eram copil, să privesc ore întregi la un lucrător de coșuri din vecinătatea noastră, care de multe ori chiar mă lăsa să-i ajut, aducându-i lucrurile ce-i trebuiau, și-atunci mă uitam cu băgare de seamă la chipul cum lucra. Mă pricepeam deci puțin în această meserie, îmi lipsea numai materialul.

Imi dete în gând că crenguțiile arborilor, din cari îmi tăiasem parii, ar putea să-mi slujească în loc de răchită, ca să-mi fac niște coșuri. Ideia nu era rea; într'adevăr, fabricai câte coșuri mi-au trebuit, fie ca să car pământ, fie să-mi conserv proviziile, fie în sfârșit pentru orice altă întrebuițare.

Spre sfârșitul verii, pe când mă preumblam în partea cealaltă a insulei, timpul fiind foarte luminos, zării un țarm spre apus. Continent să fie, ori insulă? Nu puteam să știu. Țara aceea trebuia să fi fost departe la cel puțin cincisprezece leghe. Oricare era pământul acela, trebuia să facă parte din America și să fie vecin cu țările spaniole. Cum nu văzusem nici o corabie prin acea parte, îmi închipuii că este coasta ce desparte Noua Grenada de Brazilia și care este adăpostul unor sălbateci foarte cruzi și antropofagi.

Văzui în ziua aceea o mulțime de papagali; ameții pe unul tânăr de tot cu o lovitură de băț și-l luai, ca să-l învăț să vorbească.

Am dat și de niște patrupede, cari se mănau unele cu iepurele, altele cu vulpea; omorii mai multe, fără să îndrăznesc să le mănânc, neștind dacă nu e vătămătoare carnea lor.

Nu puteam umbla mai mult de două leghii pe zi; dar făceam atâtea ocoluri, doar voi descoperi ceva, încât sosiam întotdeauna obosit, la locul unde trebuia să rămân peste noapte. Mă culcam pe un copac sau făceam un meterez în jurul meu, bătând bețe în pământ. Fiarele sălbatice

nu puteau ajunge până la mine, fără să mă deștepte.

Când ajunsei pe marginea mării, fui surprins găsind o poziție mult mai frumoasă și mai bogată, de cât aceea unde soarta mă aruncase. Acolo broaștele țestoase erau foarte numeroase, nu ca dincolo, unde nu găsisem de cât trei, într'un interval de 18 luni; în acest colț al insulei erau și o mulțime de pasări, al căror nume'mi-era necunoscut și printre ele și o speță, pe care o cunoșteam foarte bine: *pinguinii*.

Cu toate să această parte a insulei părea cu mult superioară aceleia pe care o locuiam, nu avui cea mai mică poftă de a mă muta acolo. Mă obicuisem cu locul meu și mă credeam aci în țară străină. Continuai totuș drumul pe marginea mării pe o distanță de 12 leghii, unde bătui un stâlp în pământ, ca să'mi slujească de semn, având intenția de a mă ține mereu de țărnam până ce voi ajunge iar la stâlpul meu. Voiam deci să fac înconjurul insulei.

Vrui să mă întorc pe un drum diferit de acela pe care venisem, dar, după două trei leghii de mers, mă înfundai într'o vale largă, înconjurată cu dealuri, toate acoperite cu păduri, așa că nu mai puteam recunoaște drumul de cât ziua. Și întâm-

plându-se ca vremea să fie pâcloasă, trebuia să rămâi patru zile în această vale, rătăcind înapoi și încolo, trist și descurajat. În cele din urmă izbutii să mă întorc la țarm, unde îmi recunoscui stâlpul, și de aci apucaii drumul pe care venisem. Până să ajung, făcui mai multe halte, din pricina călduri, arzătoare și a grelei poveri ce duceam.

Pe când mă întorceam spre căsuța mea de vară, câinele meu prinse de viu un ied. Îi făcui o zgardă și îl adusei, nu fără greutate, până la căsuța mea de vară, unde îl închisei.

Nu pot să exprim mulțumirea ce am avut, văzându-mă iar acasă și trântit în patul meu. Această călătorie mică, în timpul căreia dusesem o viață de vagabond, neștiind dimineața unde-mi voi culca seara capul, într'atâta mă obosise, încât casa îmi păru mai frumoasă ca niciodată.

Mă dădui odihnei o săptămână întreagă, spre a-mi recăpăta puterile pierdute după o călătorie atât de obositoare. Nu stătui totuș cu mâinile în sân, ci făcui o colivie pentru papagalul meu, care se domesticise puțin și se obicinuise cu mine. Îmi amintii apoi de bietul meu ied, pe care îl lăsasem în curtea locuinței de la țară, și hotărâi

să-l aduc acasă. Il găsi în acelaș loc unde îl lăsasem, dar aproape mort de foame. Tăiai câteva crăci, și i le aruncai peste gard. După ce se sătură, îl dusei de funie acasă, deși nu era nevoie de ea, căci mă urma ca un câțeluș.

În vremea asta, reveni iarăș anotimpul ploilor, în care timp făcui diferite lucrări în casă. Sosi și 30 Septembrie, a doua aniversare a debarcării mele silite aci.

VII.

Orele mele de ocupație erau cam acestea : Mai întâi îmi făceam datoriile religioase și citeam Biblia de trei ori pe zi; apoi mergeam să vânez, ceea ce-mi lua trei ore din dimineață, când timpul era frumos. Pe urmă trebuia să curăț prin casă, să pun toate în ordine și să-mi gătesc de mâncare. Această ocupație îmi lua cea mai mare parte din zi; de altminteri nici nu puteam ieși după prânz, fiind peste măsură de cald; îmi rămâneau încă vre-o trei ore înainte de înserat, în care lucram. Câte odată schimbam orele de lucru cu cele de vânătoare; lucram dimineața și vânam spre seară.

De altfel lucrul meu mergea încet de tot, fiindcă îmi lipseau uneltele de cari aveam nevoie, precum și îndemânarea. Bunăoară, pentru a face o scândură lungă, ce-mi trebuia în pivniță, am pierdut patruzeci și două de zile, în vreme ce doi dulgheri, cu unelte bunicele, ar fi tăiat șase scânduri din acelaș copac numai într'o jumătate de zi.

În luna lui Noembrie așteptam recolta mea de grâu și de orez. Dar o așteptau și păsările și teamă'mi era că, dacă lucrurile vor merge tot așa, n'o să-mi rămâie nimic dintr'însa. Impușcai trei păsări și le atârnai de un par; de atunci se cumișiră toate.

Îmi strânsei recolta pe la finele lunii lui Decembrie. Dintr'o sabie veche făcusem o coasă, cu care avui mulțumirea să secer o câtime destul de mare de grâne. Nu știam însă cum să macin grâul, cum să aleg făina de tărățe, cum să plămădesc pâinea și cum s'o coc.

Înainte de a-mi făuri unelte de brutar, a trebuit să-mi pregătesc viitoarea recoltă și să găsesc un mijloc pentru a păstra grânele, de cari voiam să mă folosesc mai târziu.

Îmi alesei două petice de pământ destul de întinse, pe care le săpai cu o sapă

de lemn. După ce semănai, le înconjurai cu câte un gard de crengi. În vremea asta, papagalul meu, care începuse să vorbească, îmi ținea de urât. Învățase să zică: *papagal drăguț* și simțeam o deosebită plăcere să aud aceste cuvinte, rostite de un alt glas decât al meu.

Ca să-mi pot păstra grâul și orezul, îmi veni în minte să fac niște chiupuri mari de lut: după multe încercări izbutii să fac două vase de pământ, mari și urâte, pe cari le pusei la soare, ca să se usuce și să se întărească,

Am izbutit să le introduc, fără a le sparge, în două coșuri mari, lucrate tot de mine, și umplui golul dintre coș și chiup cu paie de orez și de grâu. În aceste chiupuri am păstrat în tot timpul iernii de aci, adică întreg anotimpul ploilor, proviziile mele de grâu și de orez.

Nu prea erau frumoase chiupurile mele! mai necioplite nici că se putea; în schimb făcui câteva mai mici, cari reușiră de minune. Vă puteți închipui ce bucurie mă cuprinse, când pentru întâiași dată pusei prima mea oală pe foc. Gătii îndată o supă de căprioară, care mi s'a părut foarte gustoasă, cu toate că'i lipseau multe ca să fie bună.

După multe încercări izbutii să fac două vase de pământ.

Imi mai trebuia acum o piatră de moară, dar toate pietrele pe cari le găseam în insulă erau prea fragile și nu ar fi rezistat loviturilor unui mai. Inlocuii piatra cu lemnul și iată cum: tăiai un trunchiu mare de copac dintr'un lemn foarte tare, îl scobii apoi și astfel avui pe ce să'mi zdrobesc grânelor, cu un puternic mai făcut din lemn și fer.

Ca să despart tărâța de grâu îmi trebuia o sită; făcui vre-o trei cu niște cravate de bumbac, pe cari le găsisem în cușorul unui marinar.

Veni vremea să fiu și brutar. Neavând drojdie, nu era tocmai pâine ceceam făceam, ci un fel de pesmet uscat. Ca să coc acest soi de pâine, aprindeam pe vatra acoperită cu cărămizi un foc mare.

Când cuptorul se încălzia bine, îl măturam, îmi așezam pâinișoarele, le acopeream cu scoici mari de lut ars. Imprejur, adunam mai mulți cărbuni și cât mai multă cenușe, încât nu se pierdea căldura.

Imi făcui astfel, ca și în cel mai bun cuptor din lume, pâine din făină de grâu, și devenii cu timpul un foarte bun brutar. Mai făceam tot felul de prăjituri și de buzdinci cu orez; dar placinte nu, fiindcă n'a-

veam ce pune înăuntru, decât doar carne de capră sau de pasăre.

Cu toate aceste lucruri mă îndeletnicii în anul al treilea al șederii mele în insulă. Tot în acest an avui și o nouă recoltă și alte afaceri de regulat. Culesei grânele, pe cari le cărai în casă cum putui, și le lăsați în spice în coșurile cele mari, așteptând momentul să le curăț de grăunțe; căci n'aveam nici arie, nici îmblăci, cu cari să le bat.

Mărindu-se provizia mea de grâne, trebuii să-mi lărgesc și hambarele. Recolta îmi adusesse 20 de banițe de grâu și tot atâtea de orez; mă gândii atunci să încetez cu economia, provizia fiindu-mi îndestulătoare pentru un an întreg, și nemai fiind nevoie să semăn de cât o singură dată pe an.

Băgai în curând de seamă, că cele 40 de banițe de grâu și de orez întreceau cu mult ceea ce puteam consuma într'un an; de aceea hotărâi să semăn în fiecare an aceeași cantitate ca și ultima oară, convins că voi fi astfel îndestulat cu prisos.

VIII

Pe când mă îndeletniceam cu toate aceste lucruri, gândurile mele zburau adesea spre pământul pe care-l zărisem de pe celalt

țarm al insulei și doriaș din adâncul inimii să găsesc mijlocul de a mă duce spre acel pământ necunoscut, crezând că poate voi putea să mă apropii astfel de continent și de țări locuite.

Îmi reamintii atunci de șalupa noastră, aruncată nu departe de țărm de vije iile cari ne aduseseră peirea. Șalupa era tot în acelaș loc, dar nu și în aceeași poziție. Puterea valurilor și a vântului o azvârlise pe un banc de nisip foarte înalt, așa că se găsea pe uscat. De aveam vreun ajutor, puteam s'o dreg și s'o pun în mișcare, căci era încă bună și în stare să mă ducă cu ușurință până în Brazilia. Eu singur nu puteam s'o mișc din loc, necum s'o întorc. Fui nevoit să renunț deci. Atunci mă întrebai dacă n'ar fi chip să-mi construiesc, cu un trunchi de arbore, o luntre în felul acelora întrebuințate de sălbateci. Fără a ține seamă de greutatea unei așa întreprinderi, tăiai un cedru mare..

Întrebuințai mai mult de o lună, ca să-l cioplesc cum trebuia și nu mai puțin de trei luni ca să-l lucrez înăuntru, scobindu-l. Nu-mi mai rămânea de cât să-mi dau luntrea pe apă.

Cu toate că nu era mai mult de două

sute de stânjeni depărtare până la mare, trebuia să trec peste un dâmb, piedică serioasă, pe care nu știam cum s'o înving.

Avui răbdarea să-mi tai, cu o simplă lopată, un drum printr'această înălțime de pământ. Dar drumul odată făcut, recunoscui că-mi era cu neputință să mișc luntrea. O clipă mă gândii să sap un canal; calculând însă că mi-ar trebui pentru aceasta zece până la 12 ani, renunțai.

Această întreprindere mă duse la finele anului al patrulea, de când locuiam în insulă.

Hainele mele erau acum un fel de zdrențe. Demult nu mai aveam rufe. Cu pieile dobitoacelor pe cari le omorâsem, îmi făcui o pălărie mare, haine și chiar o umbrelă pentru soare.

Timp de cinci ani nu mi se întâmplă nimic demn de amintit. Construisem o luntre mică, pe care am dus-o la mare pe un canal lung de șase picioare și larg de patru. Noua mea luntre, nefiind în stare să mă ducă spre țara vecină, o întrebuițai ca să fac preumblări pe mare, împrejurul insulei mele.

La 6 Noembrie și în anul al șaselea al domniei sau al captivității mele, cum voiți, mă imbarcai pentru prima călătorie, care

...îmi făcui haine, pălărie mare și chiar
o umbrelă...

fu mai lungă decât mă așteptam. Un curent de apă mă împinse în largul mării, departe de iubita mea insulă, și nu m'aș fi întors niciodată înapoi, aș fi pierit de foame între cer și apă, dacă luntrea mea n'ar fi fost luată deodată de un curent, care pornia drept spre uscat, la două leghe mai spre nord de curentul care mă depărtase într'atâta de țarm cu câteva ceasuri mai înainte. Astfel, când sosii lângă insulă, mă aflam în nordul ei, adică în partea opusă locului de unde plecasem.

Mulțumind în genunchi Domnului, că m'a scăpat și de rândul acesta, luai hotărârea să fiu mai prudent pe viitor.

Așezai luntrea la adăpost sub copaci și, nu se poate mai trudit, adormii deodată. Dis de dimineață pornii spre căsuța mea, la care ajunsei așa de obosit, încât imediat mă aruncaii pe iarbă și adormii iar. O voce deodată îmi curmă somnul; această voce spunea;

„Robinson, Robinson Crusoe? Bietul Robinson Crusoe, unde a fost? Robinson Crusoe, unde ești?”

Întâi m'am speriat, dar îmi venii repede în fire, văzându-mi papagalul cocoțat pe uluci. Indruga cuvintele pe care îl învățasem eu însumi să le rostiască.

Cât despre luntre, a trebuit s'o las unde erà, căci cum erà s'o duc în micul meu port, fără a mă expune iarăș curențelor vrăjmașe?

IX.

Astfel trecu și al patrulea an al șederii mele în insulă; serbai și de astă-dată ziua aniversară, cu un sentiment adânc de cucernicie. Mulțumii lui Dumnezeu, din adâncul inimii, că mi-a dăruit viața și m'a îngrijit cu toate cele trebuincioase.

Mare parte din lucrurile ce adusesem din corabie se isprăviseră sau se prăpădiseră. Așă mi se isprăvi cerneala, rămânându-mi numai un pic, pe care îl amestecai de mai multe ori cu apă, până ce deveni albă de tot. Câtă vreme ținu cerneala, însciam în fiecare lună întâmplările însemnate din unele zile.

Hainele și rufele mi se prăpădiră și ele foarte repede. Mă gândii atunci să trec în revistă sdrențele rămase, să dreg pe cele ce se puteau dregе și să-mi fac ceva haine din mantalele și surțucele ce le găsisem în corabie, și din alte lucruri. Iată-mă acum și croitor, sau mai bine zis cărpaci de haine vechi. Izbutii totuș să-mi fac trei

veste destul de trainice. Cu pantalonii merse mai greu. Cei pe cari-i făceam nu meritau acest nume.

Am zis că păstram pieile animalelor împuşcate. Pusesem parte din ele la soare să se usuce; ele se uscară așa de bine, că se făcură tari ca piatra și nu mai erau bune la nimic; însă cele pe cari nu le uscasem, îmi fură foarte folositoare. Mai întâi îmi făcui o căciulă, cu blana afară, ca să mă ferească de ploi. Văzând că am reușit, îmi croii și o haină tot din piei, și anume o vestă și niște pantaloni până la genunchi, dar destul de largi, ca să-mi ție mai mult răcoare decât cald. Trebuie să mărturisesc că aceste haine erau foarte prost făcute. Dar așa cum erau, ele îmi erau de mare folos: când ploua, apa se scurgea dealungul blănii, și astfel eram ferit de umezeală.

Evenimentele mari ale vieții mele, în anii următori, fură fabricarea unei lulele grosolane și a mai multor obiecte de paie. Fiind-că nu mai aveam mult praf de pușcă, încercai să întind curse și prinsei, cu multă greutate și după multe încercări nenoro-coase, un țap bătrân de o mărime extraordinară și, câtva timp mai pe urmă, două căprițe și un ied. Țapul bătrân l-am lă-

sat să plece; celelalte dobitoace se domesticiră cu totul și un an și jumătate după aceea avem, într'o împrejmuire înadins construită, o turmă de douăsprezece capete, țapi, capre și iezi; doi ani după aceea aveam patruzeci și patru, cu toate că tăiasem multe, ca să am ce mânca. Mai târziu numai îmi trecu prin minte să trag foloase din laptele caprelor mele. Instalai o lăptărie și, după câteva încercări, cari n'au reușit, izbutii să obțin unt și brânză.

Prânzeam ca un rege, în mijlocul întregii mele curți: papagalul, ca și cum ar fi fost favoritul meu, avea singur voie să vorbească; câinele meu, care îmbătrânise și nu-i mai venea gust de joacă, stătea totdeauna la dreapta mea; pisoii mei, unul la un capăt al masei, altul la alt capăt, torceau a lene, așteptând ca, printr'o favoare specială, să le arunc câteva bucățele de carne.

X.

Trăiam fericit. Un singur lucru însă nu'mi da pace, și anume dorința de a revedea partea aceea a insulei, învecinată cu curențele cari îmi împinseseră luntrea

în largul mării. Hotării să mă duc din nou într'acolo, apucând de astă dată pe jos și ținându-mă de țarmul mării. Ori-

Prânzeam ca un rege în mijlocul întregii
mele curți.

cine m'ar fi întâlnit și m'ar fi văzut în ce
hal eram îmbrăcat, ar fi izbucnit într'un

hohot de răs, sau ar fi scos un țipăt de spaimă.

Purtam o căciulă foarte înaltă de formă neregulată, făcută din piele de capră și prevăzută cu un fel de glugă, care mi cădea pe ceafă și mă ferea de soare și de ploile, cari sunt periculoase aci.

Aveam un fel de haină scurtă, tot din piele de capră, care mi ajungea până la genunchi; pantalonii erau din aceeași blană și, fiindcă îi făcusem din pielea unui țap bătrân, perii erau foarte lungi. N'aveam nici ciorapi, nici ghete, ci un fel de încălțăminte făcută de mine și pe care o legam pe de lături, ca niște opinci. Mai aveam un brâu de piele netedă, pe care-l strângeam cu două curele, în loc de catarâmă, și de care erau atârdate, în loc de sabie și de pumnal, o secure și un ferăstrău. Un alt brâu, aruncat pe umăr, avea la capetele sale, care cădeau dedesubtul mâinii mele, două buzunare tot din piele de țap, pline amândouă cu iarbă de pușcă și cu alice mărunte. Pe spate purtam un coș, pe umărul celalt pușca, și deasupra țineam umbrela mea de piele de țap, dar care îmi aducea servicii mari. Obrazul meu nu era tocmai așa de pârlit, cum ar fi trebuit să fie într'o asemenea climă. La în-

ceput lăsasem barba să-mi crească, până se făcu de un sfert de cot; dar fiindcă aveam foarfeci și brice destule, o tundeam. Imi lăsasem numai o pereche de mustăți după moda Turcilor din Saleh, care deși nu erau atât de lungi încât să-mi pot atârna căciula de ele, erau totuș de o lungime și de o formă atât de ciudată, că vederea lor ar fi speriat copiii.

Astfel gătit începui noua mea călătorie, care ținu vre-o șase zile. Dar, nenorocire! Intr'un târziu, aruncându-mi privirile în jos, văzui pe nisip urmele unui picior gol; mă prinse teama și groaza. Zburai spre casă, tot uitându-mă înapoi la fiecă pas și luând drept oameni toate tufișurile ce întâlneam în cale.

Eram foarte îngrijit. Ce să fie oare? Nu cumva sălbatecii mi-au zărit barca? Știind acum că insula e locuită, vor veni în număr mai mare; mă vor omorâ, sau, chiar dacă aș izbuti să scap, îmi vor dărâma casele, îmi vor lua totul, lăsându-mă să mor de foame.

După câteva zile, mai liniștit, mă dusei la locul unde mă prinsese frica, de oarece îmi venise în gând că poate mi s'a părut c'am văzut acel semn, c'a fost o nălucire, ori că chiar piciorul meu lăsase această

urmă. Cu spaimă m'am convins că urma era mult mai mare decât a piciorului meu. Mă cuprinse un fel de tremur, ca și când aș fi fost apucat de friguri, și mă întorsei acasă foarte abătut.

Eram convins acum că un om sau oameni au debarcat pe insulă, și că dintr'un minut într'altui puteam să fiu atacat.

Eram disperat. Numai decât îmi trăsni prin minte să dau jos gardurile și să gonesc caprele prin păduri, pentru ca dușmanul să nu le găsească. Am vrut apoi să stric semănăturile, în sfârșit să-mi dărâm casa până la temelie, ca să nu creadă că locuște cineva pe insulă.

Toată noaptea fui agitat; spre dimineață adormii adânc, în urma unei oboseli așa de mari a minții. Deșteptându-mă, mă simții mai ușurat și cugetai ceva mai liniștit. Mă gândii atunci să-mi fac o ascunzătoare sigură, spre a mă feri de atacurile sălbaticilor.

Imi părea rău acum că peștera mea avea o ieșire dosnică afară din întăritură, pe unde puteam fi surprins lesne de dușmani. Mă pusei să ridic un nou gard de pari în formă de semicerc, ca și cel dintâi. Făcui în această întăritură șapte găuri, prin cari putea trece mâna. În aceste găuri băgai

cele șapte puști ale mele, așezându-le ca pe niște tunuri, ca să le pot descărca la minut, una după alta. Muncii o lună de zile, până să isprăvesc această întărire împotriva dușmanilor.

Nu lăsasem nici un drum, care să ducă la casa mea; intram și ieșeam cu ajutorul a două scări. Rezemam una de partea joasă a stâncii, pe vârful căreia puneam pe cea de-a doua. Trăgând după mine amândouă scările, nimeni nu mai putea să urce acelaș drum, fără a-și pune viața în primejdie.

Încetul cu încetul teama îmi dispăru și începui din nou preumblările mele obișnuite.

Intr'una din aceste preumblări, ajunsei într'un loc, unde nu fusesem niciodată. Aruncând ochii pe mare, mi se păru că zăresc o luntre la o foarte mare depărtare. Se întâmplă să n'am ochianul la mine. Privii mult și bine de pe deal, dar nu putui să deosebesc, dacă era luntre sau nu. Când mă scoborii la vale, nu mai văzui nimic. Puțin după aceea, luntrea îmi ieși din minte și mă gândii la altceva.

Ajungând jos, în valea care forma vârful apusean al insulei, și care era cu totul nouă pentru mine, recunoscuî urmele multor picioare. Inlemnii de o nespusă groază.

Pământul era acoperit de cranii, mâni, picioare și alte oseminte umane; lângă această oribilă adunătură de rămășițe omenești era cenușa unui foc stins și o bancă, scobită în pământ în formă de cerc, pe care desigur monstruoșii sălbatici se așezaseră cu ocazia îngrozitorului lor ospăț.

XI.

Un an întreg, cu toate acestea, nimic nu s'a întâmplat, care să mă neliniștească. De sigur, sălbaticii nu veneau niciodată în partea insulei unde îmi erau locuințele. Nu ieșeam cu toate acestea decât armat până în dinți, iar obiectele la cari țineam mai mult, mai cu seamă munițiile și armele mele de rezervă, le transportai într'o peșteră, pe care o descoperisem din întâmplare, cu o nespusă bucurie, lângă locuința mea de vară. Mă strecurasem cu mare greutate pe gura peșterii, când auzii de-odată un geamăt și văzui două puncte, luminoase ca doi ochi arzători. M'am întors speriat de mi-am dus o lumânare, la lumina căreia am văzut despre ce era vorba: în peșteră se afla un țap norm, care muria de bătrânețe, și ochii lui mă înfricoșaseră. Eram atunci în al douăzeci și treilea an al șederii mele în această insulă și așa de deplin obișnuit cu locul și cu felul

„lângă această oribilă adunătură de rămășițe omenești...

de viață, că dacă nu aș fi avut teamă de sălbatici, m'aș fi resemnat bucuros să-mi petrec restul zilelor în această insulă pustie, chiar de ar fi trebuit să sfârșesc ca țapul din peșteră. Aveam oare-cari distracții, cari făceau să-mi pară ziua mai scurtă. Invățasem pe Jacquot să vorbească, iar el rostia unele cuvinte așa de limpede, că-mi făcea o plăcere deosebită. Trăise douăzeci și șase de ani cu mine, și nu știu cât o mai fi trăit în urmă, căci am auzit în Brazilia că papagalii trăesc peste o sută de ani. Un alt tovarăș, plăcut și credincios în exil, îmi fusese câinele meu, care pieri de bătrânețe la vârsta de șaisprezece ani. Dintre pisici, care se înmulțiseră prea tare, nu păstrai decât vre-o două-trei, ai căror pui îi înecam fără milă. Mai aveam doi iezi, pe cari îi obișnuisem să mănânce din mâna mea, și alți doi papagali, cari vorbeau destul de bine, dar cari nu erau de comparat cu cel dintâi. Cu un cuvânt eram aproape mulțumit de soarta mea, și singurul lucru ce mă neliniștia era vecinătatea sălbaticilor.

În cursul lunii Decembrie, grija secerișului mă silită să mă duc adesea pe câmp. Într-o zi, ieșind dis de dimineață, văzui cu mirare lumina unui foc pe țârm, la depărtare de vre-o două leghii, prin urmare foarte aproape de ocuința mea. La vederea aceasta mă cuprinse

Luând ochianul, mă uitai în direcția unde văzusem focul.

iar groaza și alergai numai decât la fortăreață. Când fui înăuntru, trăsei scara după mine și mă pregătii de apărare. Încărcai puștile, pistoalele, hotărât a mă apăra până la ultima suflare. Apoi mă rugai de Dumnezeu să mă scape de acești mîncători de carne omenească. Luând ochianul, mă uitai în direcția unde văzusem focul. Erau vre-o doisprezece sălbatici cu totul goi, așezați în jurul unui foc, dar nu pentru a se încălzi, căci era o căldură năbușitoare, ci pentru a pregăti groaznicul lor ospăț de carne omenească.

Aveau două luntri legate de țărni și, cum era vremea refluxului, așteptau pe semne fluxul, ca să poată pleca. Ideea aceasta mă mai liniști, căci știam că ei nu mă pot ataca decât într'un timp anumit, așa că puteam să-mi văd fără teamă de nevoile mele. Într'adevăr, cum veni fluxul, sălbatecii părăsiră insula pe luntrile lor. Însă, înainte de plecare, se puseră să joace, și uitându mă bine, văzui că erau toți goi.

După ce plecară, luai două puști pe umeri, două pistoale la brâu, sabia mea cea fără teacă de o parte, și alergai în grabă spre locul unde zărisem pe acei sălbateci. Eră ceva groaznic să vezi rămășițele cruzimii lor înfloritoare. Eram așa de indignat, c'aș fi omorât câțiva din ei, de-î aveam în mână.

Un ŝap enorm care murea de bătrânețe,

Din fericire, vizitele lor nu erau atât de dese precum îmi închipuisem, căci cincisprezece luni trecură dela vizita aceasta până la aceea următoare. Cu toate acestea eram foarte neliniștit, și până și în somn mi se părea că mă lupt într'una cu ei, că-i omor sau că mă omoră. Mă așteptam dintr'un minut într'altul să cad în mâinile acelor oameni nemiloși și, când plecam de acasă, mă uitam în toate părțile, de teamă să nu fiu atacat pe neașteptate. Cu încetul se apropia și vremea când trebuia ei să sosească.

Pe urmă alți doi ani trecură, fără altă întâmplare decât că, într'o zi, la o mare depărtare spre răsărit de insulă, văzui ceva parcă întins pe apă; recunoscuți apoi că această nămilă mare era o corabie, care se spărsese de niște stânci ascunse sub apă. Marea era foarte turburată. A trebuit să aștept o zi frumoasă, ca să mă urc în luntre să văd dacă pe corabie n'o fi vreo ființă, căreia să-i pot scăpa viața. Nimeni, afară de doi oameni înecați într'o cabină din față și un câine, nenorocitul, aproape mort de foame și sete.

Se vede că apa intrase în mare cantitate în corabie, căci toate mărfurile erau stricate. Oășii și câteva butoaie cu vin și rachiu, dar nu le putui lua cu mine, fiind prea mari. Mai văzui și lăzi de ale marinarilor, din care pu-

sei două în pirogă, fără a mai cerceta conținutul lor. Luai și un butoiș cu licher, o provizie de pulbere, un vătrai și un clește de sobă, unelte foarte prețioase pentru mine, două cazane mici de aramă, un ibric de cafea și un grătar.

Cu această încărcătură, și însoțit de câine, plecai. În aceeași zi, o oră după apusul soarelui, ajunsei la țărm, doborât de oboseală. Petrecui noaptea în pirogă, și dimineța dusei la peștera cea nouă, iar nu acasă, lucrurile luate din corabie. Deschizând cuferele, găsi niște lucruri de un mare folos pentru mine, mai ales sticle cu licheururi foarte fine și foarte bune, două borcane cu dulceață, câteva cămăși în bună stare, de cari aveam mare nevoie, o duzină și jumătate de batiste de pânză albă și cravate colorate, cari îmi tăcură de asemenea plăcere; iar în fundul cufărului dădui peste trei saci cu monede de argint. În celălalt cufăr erau numai haine ordinare și vreo două livre de pulbere de calitate superioară. Monedele de argint, neputând să-mi servească la nimic, aveau în ochii mei aceeași valoare ca și noroiul. Toți acești bani i-aș fi dat bucuros pentru câteva perechi de ghete și de ciorapi, cari îmi lipseau de atâta vreme. Cu toate acestea nu-i aruncaii, ci-i dusei la peșteră, unde mai aveam și alții.

Aș fi fost în vremea aceea destul de fericit, dacă nu mă rodea gîndul să pot pleca din insulă.

XII

Intr'o dimineață zării pe țărm vreo șase luntre; sălbatecii erau pe pămînt, de sigur, dar nu-i puteam vedea. Nici vorbă c'or fi mai bine de treizeci, îmi zisei înspăimîntat, câte cincisăse de sigur de fiecare luntre. Fie ce-o fi! strigai cu glas tare — cu toate că nu mă auzea decât papagalul — mă voi pregăti de luptă! Lăsându-mi cele două puști la picioarele scării, proptite în peretele casei mele, mă urcai sus și, fără să fiu văzut, cu un ochian, constatai că într'adevăr erau vreo treizeci la număr, că aprinseseră un foc mare, ca să-și pregătească de mâncare, și că jucau nebunește împrejurul focului, în așteptarea ospățului.

O clipă după aceea, îi văzui cum târau dintr'o luntre doi nenorociți, ca să-i sfășie. Nu trecu mult și unul din ei căzu la pămînt, lovit de măciuca unuia dintre acești mizerabili.

Celălalt, pe care-l aștepta aceiași soartă, simțindu-se un moment mai liber, o rupse la fugă cu o iuțea de necrezut, tocmai către mine.

Trei oameni numai îl urmăreau; fugea însă mai repede decât dâșii. Tâind țărmul, între

fugar și castelul meu era un mic golf, unde de sigur că ar fi fost prins, dacă n'ar fi știut să înoate. Ajuns acolo, se repezi ca un nebun în apă și ajunse pe țărmul opus, după câteva minute. Din cei trei sălbateci numai doi se puseră să înoate; cel d'al treilea se întoarse.

Mă scobor ca fulgerul de pe stâncă în casă, ca să-mi iau pușca și urcându-mă înapoi, pornesc spre mare. Mă reped între fugar și cei ce-l urmăreau și, cu patul puștii, trântesc pe unul din aceștia la pământ. Celălalt se oprește, stă un moment nehotărât și apoi, pe coarda arcului său, întinde o săgeată. Cu o singură descărcătură de pușcă îl omor.

Cât despre bietul fugar, eră așa de înspăimântat de detunătura puștii mele, în cât se oprise locului, îngrozit, cu toate că inamicii lui erau la pământ. Vedeam în ochii lui dorința nebună de a o lua iar la fugă. Il liniștii cu greu, prin semne; se apropie în urmă de mine, îngenunchind la fie-care zece pași. Căzu cu fața la pământ, mă apucă de unul din picioare și îl puse pe capul său, de sigur ca să mă facă să înțeleg că-mi jură supunere.

Atunci îl luai cu mine, dar nu în castelul meu, ci în grotă pe care o aveam mai departe, în insulă.

li dădui de mâncare și de băut, făcându-i

...și-l învățai principiile religiei creștine...

semn să se ducă să se culce pe o grămăgioară de paie, aflată într'un colț.

Erà mare băiatul, bine făcut, de aproape douăzeci și cinci de ani ; avea pielea măslinie, căutătura blândă ; nimic sălbatic, nimic răutăcios în apucăturile lui.

După ce se odihni o jumătate de oră, veni spre mine, pe când mulgeam caprele, și-mi arată recunoștința lui prin deosebite gesturi, pe cari le înțelesei foarte bine. Li spusei că deacum înainte se va chema Vineri, nume ce i-am dat din cauza zilei în care căzuse în stăpânirea mea. Il mai învățai să-mi zică *stăpâne* și să răspundă nimerit *da* și *nu*.

A doua zi plecai în recunoaștere, luând și pe Vineri cu mine. Sălbaticii se duseseră ; găsirăm însă rămășițele prânzului lor de canibali. La această groaznică priveliște îmi îngheță sângele în vine. Vineri nu arătă nici surprindere, nici desgust.

Pământul erà acoperit cu oseminte și roșit de sânge omenesc, pe ici pe colea se vedeau bucăți de carne, pe jumătate mâncate, murdărite, sfâșiate ; cu un cuvânt, toate semnele unui ospăț de biruință. Vineri mă făcù să înțeleg că sălbatecii aduseseră patru prizonieri, din cari trei fuseseră mâncați, iar al patrulea erà chiar el ; că ei purtaseră război cu reamul din care făcea parte el, Vineri, că'l învinsese și că acum și-au

mâncat prizonierii. Poruncii lui Vineri să adune toate rămășițele, să le strângă în grămezi, apoi să le dea foc, ca să fie prefăcute în cenușe. El era ispitit să mănânce câteva din aceste bucăți, dar îi arătai din nou o așa scârbă, încât nu mai îndrăzni să le atingă.

Când ne înapoiarăm acasă, dădui sălbatecului un pantalon de pânză, găsit pe corabie, o vestă de piele de capră și o căciulă de blană de iepure, foarte ușoară și arătoasă. Vineri fu încântat de această îmbrăcăminte. La început fu stângaci în haine, căci îi erau cam strâmte; cu vremea însă se obicinui.

A doua zi mă gândii să î găsească o locuință. Mi făcui un cort mic, pe locul viran dintre cele două întărituri ale mele. Și, fiind-că era pe acolo o intrare în peșteră, făcui o ușă de scânduri, care să oprească intrarea, și care se închideă pe dinăuntru. Noaptea o propteam bine și trăgeam scările după mine, așa că Vineri n'ar fi putut intra la mine, fără să facă zgomot și să mă deștepte. Când se însera, îi luam toate armele. Băgai însă repede de seamă că era cea mai blândă ființă de pe lume. Era credincios, curat la suflet și plin de iubire pentru noul său stăpân.

Noul meu tovarăș îmi plăcea foarte mult și mă sileam să-l învăț tot ce putea să-l facă îndemânatoc și folositor, dar mai ales să mă

înțeleagă și să-mi vorbească. Era un școlar foarte bun și așa de mulțumit, de încântat, când reușia să mă înțeleagă! Imi făcea plăcere să stau de vorbă cu el. Acum traiul îmi părea mai dulce, și, de n'ar fi fost teama de să'bateci, mai că n'aș fi dorit să'mi părăsesc insula.

Două-trei zile mai târziu, vrui să-l dezobîșnuiesc pe Vineri de scârboasa-i poftă de carne omenească și să'l deprind cu altă carne. Il luai cu mine în pădure, ca să vânez ceva. Pe drum, zării o capră culcată cu doi iezi lângă ea. Il apucaii pe Vineri de mână: «Stai aci!» îi zisei, și-i făcui semn să nu se mai miște. În acelaș minut ochii, trăsei și impușcai un ied. Vineri nu văzuse aceasta. Când auzi detunătura de pușcă, fu cuprins de spaimă și tremura așa de tare, că mă temeam să nu cadă jos. Iși desfăcu vesta, ca să vadă și el dacă e rănit, căci i se păru că vreau să'l omor.

Il luai de mână zâmbind și, arătându-i iedul pe care-l o norăsem, îi poruncii să mi l aducă îndată. Pe când privea cu mirare animalul, și căută să-și explice cum am putut să'l omor, încărcai pușca din nou.

Zărisem o pasăre cocoțată pe un copac și, vrând ca Vineri să'mi înțeleagă gândul, il chemai și arătându-i pasărea, care era un papagal, precum și pușca, il făcui să priceapă că vreau să impușc pasărea. Apoi trăsei, după ce-i spu-

sesem lui Vineri să se uite cum va cădea jos papagalul. Bietul băiat fu și de astă dată cuprins de spaimă, cu atât mai mult că nu mă văzuse să fi pus ceva în armă, și-și închipuia că ea are o putere vrăjitoarească, în stare de a omori oameni, animale, păsări, de aproape și de departe. Spaima lui era atât de mare, că, de l-aș fi lăsat, s'ar fi închinat la pușcă aidoma ca la o zeitate.

Adusei acasă iedul și, jupuindu'l de piele în aceeași seară, îl tăiai în bucăți. Pusei o parte din carne să fiarbă într'o oală și făcui din ea o supă minunată, care plăcu mult lui Vineri. A doua zi, vrui să'l cinstesc cu o bucată de ied fript. Când Vineri mănca din carnea friptă, simți un gust atât de mare pentru ea, că mă făcu să înțeleg că'n viața lui n'are să mai mănânce carne omenească.

Il învățai să vânture și să sdrobească grâul, să facă pâine, unt, brânză; ajunse cu vremea o slugă deșteaptă și pricepută.

Am avut grije să-l învăț principiile religiei creștine, vorbindu-i de bunătatea lui Dumnezeu, și cu timpul am ajuns a vedea că, din sălbatec ce fusese, l-am făcut om de omenie.

Anul acesta a fost cel mai plăcut din câți am locuit în insulă.

Vineri începuse a vorbi binișor și știa numele mai tuturor lucrurilor, de cari aveam

nevoe, și toate locurile unde trebuia să'l trimit. Pe lângă plăcerea ce-mi pricinuia convorbirea cu dânsul, aveam una mai mare, studiindu-i caracterul. Sinceritatea și simplitatea lui deveneau din zi în zi mai vădite. Imi era drag și cred că mă iubea și el.

— Ai fi fericit în țara ta, la un loc cu ai tăi ?

— Da, răspuse el.

— Și ce-ai face acolo ? îi zisei. Vrei iar să te faci un sălbatec și să mănânci carne de om ?

Pare că se întrista la această întrebare și dând din cap îmi răspuse: « Nu ! Vineri o să le spună lor să fie buni, să se închine lui Dumnezeu, să mănânce pâine de grâu, carne de dobitoc, lapte ; să nu mănânce oameni ».

Il întrebai dacă într'adevăr îi era dor să se întoarcă în țara lui. « Da, îmi zise el, dar nu singur, nu fără tine, stăpâne bun ! »

Mă hotărâi să mă slujesc de dânsul, ca să construiesc o luntre în stare să ne ducă spre continent. Ii arătai luntrea mare, pe care o construiesem și care, bătrână de douăzeci și trei de ani, fără să fi apucat a vedea apa, crăpase, și era toată putredă. Imi spuse că cu o asemenea barcă vom putea să întreprindem călătoria.

Mă pusei să caut un copac puternic. Vineri îmi găsi unul dintr'un lemn ce-mi era necu-

noscut, dar pe care îl știa el potrivit pentru scopul nostru. După ce isprăvirăm barca, ne trebuiră cincisprezece zile ca s'o punem pe apă și vreo două luni, ca s'o împodobesc cu pânză și să-i pun un catarg.

Imi mai rămânea să învăț pe Vineri cum s'o cârmuească, fiindcă, cu toate că știa minunat de bine să conducă o luntre vâslind, n'avea idee cum se întrebuițează pânza și cârma.

XIII.

Intrasem în al douăzeci și șaptelea an al exilului meu în acea insulă, cu toate că nu se putea numi ani de exil cei trei din urmă, în timpul cărora m'am bucurat de prezența credinciosului meu Vineri.

Anotimpul ploilor sosise; așteptam luna lui Noembrie, epoca în care eram hotărât să întreprind călătoria.

Intr'o dimineață așezam, pe ici pe colo, câte ceva în luntre și trimisese-m pe Vineri să vadă dacă de pe țărmul mării nu mi va putea aduce o broască țestoasă, când de o dată zăresc pe credincioasa mi slugă, alergând speriată spre mine. Fără a-mi da timpul să'l întreb ce s'a întâmplat, începu să strige: «O, stăpâne! O, stăpâne! Durere! Vai!»

— Ce ai, Vineri? îl întrebai îngrijat.

— Nenorocire, răspunse el, acolo una, două, trei luntre: trei, trei!

Il îmbărbătai făcându-l să bea un gât de rum. Dându-i cele două puști ale mele de vânătoare, bine încărcate, luai încă patru flinte, și în fiecare din ele am pus câte două cuie și cinci gloanțe mici. Imi încărcai bine pistoalele, mă încinsei și cu marea mea sabie fără teacă și poruncii lui Vineri să-și ia și toporul.

Înaintând printre copaci, ajunserăm repede nu departe de vrăjmașii noștri. Erau în număr de douăzeci și unul și aduseseră cu dânșii doi prizonieri, ca să-i sfășie. Vineri era acum tot atât de hotărât la luptă ca și mine. Împărții cu dânsul armele ce aveam și-i poruncii să facă ce m'o vedea făcând. Ajunsesese un foarte bun pușcaș.

Sălbatecii se așezară împrejurul focului, și începuseră să mănânce pe unul din prizonieri. Altul, care era trântit jos pe nisip, cu pielea albă, figura blândă, își aștepta de sigur cu groază rândul; era cu mânilor și cu picioarele legate. Doi călăi se îndreptau spre el, ca să-l taie în bucăți, când, întorcându-mă către Vineri, îi zisei repede și hotărât:

— Aide, urmează-mi întocmai poruncile, și fă ca și mine.

Luând fiecare câte o flintă, traserăm în acelaș

timp. Vineri, care ochia mai bine decât mine omorâ doi sălbateci și răni trei; eu, răni numai doi și omorâi unul singur. Ceilalți înmărmuriseră; toți câți nu erau răniți se sculară în grabă, neștiind pe unde s'o ia la goană. Luai atunci pușca mea de vânat și Vineri o luă pe a sa: traserăm în același timp; nu căzu decât un singur sălbatec, dar mulți fură răniți și, între acești răniți, trei muriră după câteva momente.

Atunci scosei un tipăt de victorie, și Vineri un urlet sălbatec. Mi repezii spre nenorocita victimă întinsă pe nisip și tăiai sforile, cu care-i legiseră mâinile. Vrajmașii se grăbeau spre luntii; Vineri îi urmări după cum îi și poruncisem.

În limba portugheză întrebai pe omul alb cum îl chiamă.

«*Christianus*», îmi răspunse el pe latinește.

După ce cu o dușcă de rum și cu o coajă de pîine îl mai întării puțin, îmi spuse că e spaniol și nu mai sfârșea cu mulțumirile. Îl îtrerupsei, dându-i un pistol și o spadă, pe care o mînuia foarte bine. Într'adevăr, pe când Vineri căuta să ucidă pe fugari, Spaniolul meu se luptă viguros cu un sălbatec rămas înapoi și îl omorâ.

Numai patru sălbateci scăpaseră și se de-

părtau într'una din luntre. Vineri fu de părere că trebuie să-i urmărim și să-i omorăm, ca să-i împedicăm să se ducă să povestească pățania lor, și să vie în urmă mai numeroși, hotărâți la răzbunare. Invoindu-mă, sării într'o luntre, poruncind lui Vineri să mă urmeze. O mare surprindere mă aștepta: în fundul luntrei găsii un al treilea prizonier, legat și el de mâni și de picioare, aproape mort de frică și neștiind ce se întâmplase.

Spusei lui Vineri să-l liniștească și să-i dea puțin rum; bietul om putu atunci să se ridice în sus.

D'abia îl văzu bine Vineri și d'abia îl auzi vorbind, și începu să-l sărute, să râdă, să sară în sus de bucurie; multă vreme n'am putut să-l liniștesc.

Când se potoli, îmi spuse că batrânul sălbatec era tatăl său.

Lăsarăm în plata Domnului pe fugarii cari scăpaseră cu viață, și bine am făcut, căci venea o vijelie năprasnică, ce de sigur le-a fost vrăjmașe.

XIV

Era populată acum insula mea; eram fericit că puteam să mă consider regele acestui mic popor, stăpânitorul absolut al acestei mic

țări. Poporul meu îmi era credincios; eram legislatorul și suveranul lui. Toți îmi datorau viața și toți erau gata a-și expune viața pentru mine, la timp de primejdie.

Găzduii pe noii mei oaspeți și le oferii un prânz, ca să le mai dau putere, căci erau deocamdată într'o stare de plâns. Poruncii lui Vineri să aleagă din turma mea un ied de un an; îl tăiai bucățele și făcui un minunat fel de mâncare cu carne, grâu și orez. Masa fu întinsă sub cort; voioși ne așezarăm. Servindu-mă de Vineri ca interpret pe lângă tatăl său, și chiar și pe lângă Spaniol, care vorbea foarte bine limba sălbaticilor, stăturăm de vorbă îndelung.

Trecu câțva timp și, în cele din urmă, văzând că nici o luntre nu se mai apropia de țărmul meu, teama îmi dispăru și mă hotărâi să întreprind însfârșit călătoria spre continent.

Tatăl lui Vineri mă asigură că aș putea să mă duc în țara lui, unde nu mi se va face nici un rău. Dar Spaniolul, cu care avui o convorbire serioasă, îmi spuse că e adevărat că 16 oameni, Spanioli și Portughezi, au fost aruncați pe coasta țării lui Vineri, că ei trăesc în pace cu locuitorii băștinași, dar că sunt lipsiți de toate cele trebuincioase traiului. Imi povesti naufragiul corăbiei sale, cu care plecase de la Rio de la Plata spre Havana, încărcată cu piei, spre a le desface în schimbul

unor mărfuri europene; cum, în drumul lor, au salvat viața a cinci Portughezi de pe o altă corabie, care se sfărâmasese; cum cinci marinari de ai lor s'au înecat odată cu scufundarea corăbiei; în sfârșit, cum ceilalți, scăpând de înec, au ajuns aproape morți de foame pe coasta țării canibalilor, unde se așteptau să fie sfâșiati. Arme aveau, dar le lipseau pulbere și gloanțe, căci totul se muiase în apă și nu mai slujia la nimic.

Îl întrebai dacă le-a venit vreodată ideea să părăsească acel loc. Îmi răspunse că s'au gândit de multe ori la aceasta, dar că le lipsea o corabie și unelte trebuincioase. Îi spusei atunci că așa fi mulțumit să primesc pe tovarășii lui pe insula mea, pînă ce vom găsi mijlocul de a scăpa și de aci. Îi mărturisii însă fără încotjur, că mă teneam să nu fiu trădat de acei pe cari îi voi ajuta, recunoștința nefiind printre oameni. Mă asigură de contrariul. Poziția acestor oameni e atât de nenorocită și ei o simt atât de bine, încât i-ar îngrozi gândul de a face rău unui om, care i-a mîntuit de robie. Se îndatoră totuș să meargă la tovarășii lui singuri, ca să-i hotărască să se oblige în scris și cu jurământ, să se supună ordinelor mele, pînă la ziua când vom fi ajuns pe un pământ creștin.

În urma acestor asigurări de supunere, bo-

tării să trimit pe Spaniol și pe tatăl lui Vineri ca să trateze cu ei și să-i aducă la mine. Dar, când totul fu gata de plecare, Spaniolul propuse să amâie călătoria cu șase luni și, în această amânare, recunoscu toată prevederea și sinceritatea Spaniolului meu.

Iată ce spunea el. De o lună de când e cu noi, a putut să-și facă o idee de trebuințele noastre. Recolta mea de orz și orez era de abia îndestulătoare pentru două persoane. Ce se vor face acei 16 tovarăși ai lui, când vor veni aci? Merindele vor fi prea puține, pentru un număr atât de mare de guri, și nu vor ajunge pentru a îndestula o corabie, în caz că am izbuti să facem una.

Mă sfătui să-i dau voie lui și celor doi Indieni să lucreze atât pământ cât aș putea semăna, fără a mi goli prea mult hambarul, și să amân până la secerișul viitor aducerea tovarășilor. Găsi că Spaniolul avea dreptate și fui mișcat de sinceritatea lui. Ne puserăm câteși patru să săpăm, pe cât se putea cu niște unelte de lemn atât de proaste ca ale noastre. După o lună de zile, la vremea semănatului, pregătirăm douăzeci și două de banițe de orz și șase oale mari cu orez, cu un cuvânt toată economia mea, și le semănarăm. Ne rămăsese ce-i drept prea puțin pentru hrana noastră pe timpul celor șase luni până la recoltă. Dar

erau destule fructe în insulă, cari puteau să înlocuiască oare-care timp pâinea noastră.

Acum, când nu mai aveam a ne teme de sălbateci, în ceasurile libere, gândurile noastre căutau mijloace de scăpare diu acea insulă. Dorul de plecare era acum mai întetît ca ori când. De multe ori mă urcam pe un dâmb și scrutam zarea. În zadar: nu zăream nici o corabie, doar în zare dunga continentului îndepărtat. Mă folosii de prezența tovarășilor mei, pentru a construi o luntre. Poruncii lui Vineri și tatălui său să doboare un arbore, și rugai pe Spaniol să supravegheze și să conducă lucrul lor. Le arătai cu ce răbdare și cu ce greutate cioplisem scânduri din arbori, și-i învățai și pe ei cum să facă. După o muncă uriașă, obținui în sfârșit douăsprezece scânduri.

Curând după aceea sosi și vremea secerișului. Recolta fu bună. Cele 22 de banițe de orz aduseră 220 de banițe și orezul produse și el înzecit. Aveam acum o provizie îndestulătoare de hrană până la secerișul viitor, și puteam aprăviziona o corabie.

Indestulat acum cu merinde pentru toți oaspeții mei, dădui voie Spaniolului să se ducă să trateze cu tovarășii săi. Spaniolul plecă însoțit de tatăl lui Vineri, pe aceiaș luntrișoară în care fuseseră aduși de sălbateci pentru a fi mâncați. Le dădui câte o pușcă la fiecare, pul-

bere și gloanțe, sfătuindu-i să le întrebuițeze cu economie.

Mă înțelesei cu ei în privința semnalului cu care îmi vor anunța din depărtare sosirea lor; apoi le urarăm, eu și Vineri, călătorie bună și îi privirăm depărtându-se. Plecară pe un timp priincios și eram siguri că vor ajunge cu bine.

XV

Opt zile trecuseră de la plecarea lor, când într'o bună dimineață, Vineri se apropie de patul meu cu grabire: «Stăpâne, stăpâne! au venit! au venit!»

Mă scol și îmbrăcându-mă în grabă, străbat repede păduricea care despărțea casa mea de țărâm; nu mă gândeam la vreun pericol și eram contrar obiceiului meu, fără arme. Fui foarte surprins, aruncându-mi privirea pe mare, văzând la o depărtare de o leghe și jumătate, o șalupă cu o pânză triunghiulară îndrumându-se spre țărâm, împinsă de un vânt favorabil.

Când ajunsei pe vârful colinei, văzui lămurit o corabie ancorată, cam la vre-o două leghe și jumătate spre sud-vest de locul unde eram, și mi se păru, după structură, că acest vas era englezesc, ca și șalupa.

Nu știu cum să redau impresiile nelămurite, pe cari această vedere le stârni în mintea mea.

Cu toate că bucuria de a vedea o corabie cu echipa englezească era cât se poate de mare, nu știu cum, dar mă cuprinsese teama, un fel de frică neînțeleasă, pe care nu puteam s'o lămuresc. Ce-o fi căutând un vas englezesc în această neștiută parte a lumii ?

Văzui apoi cum se apropia șalupa de țărm, ca și cum cârmacii ei ar fi căutat vr'un gol-fuleț, în care să poată debarca. Din fericire n'au zărit, se vede, golful meu, căci astfel s'ar fi scoborât pe țărm la o palmă de loc de casa mea și m'ar fi jefuit. Marinarii împinseră șalupa pe nisip, la o jumătate leghe de mine.

Mă uitai cu ochianul: erau Englezi, unsprezece toți, din cari trei însă fără arme și legați.

Unul din cei legați făcea gesturile cele mai vrednice de milă, gesturi de suferință, de disperare și chiar de nebunie; ceilalți doi ridicau din când în când mâinile spre cer, și păreau îndurerăți, dar nu așa tare ca cel dintâi. Această priveliște mă uimi, dar nu știam ce poate să însemneze. Vineri îmi zise în englezeasca lui proastă: „O, stăpâne! vezi cum oamenii albi mănâncă pe oameni prinși”. — «Cum, Vineri, crezi tu că ei vor mânca pe oamenii aceia?».

— «Da, da, ei vor mânca oamenii».

— «Nu,» îi zisei, «ei vor poate să-i omoare, dar nu să-i mănânce».

Stam tremurând, cu ochii pironiți la Englez și mă așteptam dintr'un minut într'altul să văd măcelărind pe cei prinși. Odată văzui pe unul din acei mișei lovind cu latul unei săbii de murinar, și sângele îmi îngheță în vine. Nu șiam ce sa fac, ca să scap pe nenorociți aceia.

După ce-și bătură joc de ei, ticăloșii se îm-prăștiară prin insulă, spre a o cerceta. Prinșii, deși puteau fugi, stăteau locului, jelindu-și amarnica lor soartă. Se credeau cu desăvârșire pierduți. Disperarea lor îmi păru la fel cu a mea, când m'am văzut asvârlit de valuri pe această insulă pustie.

Fluxul mării era în toiul lui, când acești oameni țarmuiseră aci. Pe când se preumblau prin insulă, marea, retrăgându-se din cauza refluxului, șalupa lor rămase pe uscat.

Lăsase într'însa doi oameni, cari, de mult ce băuseră dormeau. Unul din ei, deșteptându-se mai curând decât tovarășul său și văzând că șalupa e prea îngroșată în nisip, ca s'o poată scoate singur, adună și pe ceilalți cu strigătele lui. Cu toții însă la un loc n'aveau destulă putere ca s'o miște de acolo, căci era foarte grea și-apoi, în partea aceea, țarmul era numai din nisip mișcător.

Dând de această piedică mare, ca adevărați marinari ce erau, adică cei mai nepăsători dintre

oameni, se hotărâra să nu se mai gândească la șalupă și începură să cutreere insula. Auzii pe unul din ei chemând pe un tovarăș și strigându-i în englezește: «las-o în pace; când vor veni apele mari, o vei scoate-o din loc». Aceste cuvinte mă întăriră în părerea că erau compatrioți de-ai mei.

În tot timpul acesta n'am depășit incinta castelului meu și mă simțiam foarte bucuros c'avusei grija să-mi întăresc locuința. Știam că șalupa nu va fi luată de apă decât pe la zece ceasuri seara, că atunci o să fie întuneric și că voi putea, fără a avea de ce să mă tem, să observ mișcările lor.

În vremea asta mă pregăteam de luptă, dar cu pază ca niciodată, încredințat că vom avea aface de rândul acesta cu vrăjmași mai periculoși ca cei de până acum. Poruncii lui Vineri să facă întocmai ca mine. Mă bizuiam mult pe dânsul, căci trăgea cu o siguranță uimitoare. Îi dădai trei flinte și luai și eu două puști.

XVI

Scopul meu era să nu întreprind nimic până nu s'o înopta, dar, pe la două, cea mai călduroasă oră a zilei, marinarii intrară în pădurice, de sigur ca să se odihnească.

Prizonierii, numai gust de dormit n'aveau ;

ii văzui însă culcându-se la umbra unui mare pom, destul de aproape de mine, într'un loc de unde nu puteau să fie văzuți de ceilalți.

Mă hotărâi atunci să mă arăt lor, să aflu de ce sunt legați, și de îndată mă și îndrumai spre dânșii. Vineri mă urma cam de departe înarmat strașnic ca și mine.

După ce m'am apropiat de ei, fără să fiu văzut, le spusei cu glas tare în spaniolește: «Cine sunteți, domnii mei?».

Nu răspunseră nimic și erau aproape gata s'o rupă de fugă, când, vorbind englezește, le spusei: «Domnilor, nu vă fie teamă; poate că, fără să vă așteptați la așa ceva, v'ați întâlnit, acum cu un prieten. Vă vreau binele. Cine sunteți?».

— „Cerul vă trimite atunci“ răspunse unul din ei, cu un aer întristat și cu pălăria în mână, „căci nenorocirile noastre sunt mai presus de orice ajutor omenesc.“

— „Orice ajutor vine dela cer“ domnule „îi zisei“. Spune numai în ce chip v'aș putea ajuta? Pari doborât de o mare întristare; v'am văzut debarcând și am văzut pe unul din mizerabilii ce vă însoțeau, ridicând sabia asupra voastră și amenințând să vă omoare.

Bietul om, tremurând de emoție și cu ochii înecați în lacrimi, răspunse cu un

aer mirat: «Om ori înger să fie acel cu care vorbesc?»

— «Să n'ai nici o îndoială în această privință, domnule; dacă Dumnezeu ți-ar fi trimis în ajutor un înger, ți-l arăta cu haina mai frumoasă și cu altfel de arme. Sunt într'adevăr un om, sunt chiar Englez, și gata să te îndatorez. Cu mine n'am de cât un sclav; avem arme și muniții; spune fără teamă dacă te putem ajuta și povestește-mi nenorocitele voastre întâmplări.»

— «Vai! domnule,» îmi răspunse nenorocitul, n'am sfârși povestindu-le și vrăjmașii noștri ne-ar surprinde. Mă mărginesc a-ți spune că am fost căpitanul vasului, pe care-l vezi ancorat mai departe, oamenii mei s'au răzvrătit împotriva mea; n'a lipsit mult ca să mă și omoare. Dar, cece ar fi tot una, vor să mă părăsească în deșertul ăsta cu acești doi oameni, din cari unul e ajutorul meu și celalt un călător. Ne așteptam că o să pierim aci în puține zile, crezând că insula e pustie, și încă nu știm ce să credem.

Il întrebai unde sunt răzvrățiții.

— Iată-i culcați, zise el, arătându-mi păduricea. Dacă ne-au auzit, de sigur că ne vor măcelări pe toți.

Mai aflai de la dânsul că mizerabilii n'aveau altă armă decât două puști, din cari lăsaseră una în șalupă.

—«Lasă pe mine» zisei; «sunt toți adormiți: nimic mai ușor decât să-i omorâm, afară numai dacă vrei să-i facem prizonieri.»

Îmi povesti atunci că printre ei erau doi tâlhari de frunte, dela cari nu puteai aștepta nimic bun și că, dacă putem să scăpăm de acești doi, ceilalți s'ar grăbi să se întorcă la datoria lor. Adu-se că nu mi-i putea arăta de departe, dar că era gata să mă urmeze.

Intrarăm în pădurice, să ne mai sfātuim.

—«Ascultă-mă, domnule» îi spusei, «vreau să încerc totul ca să te scap, dar numai cu două condiții»

Mă întrerupse, ca să mă asigure că, dacă îl vom scăpa și-i vom reda corabia, va întredăința și persoana lui și vasul său, ca să-mi fie folositor, și că dacă nu voi putea să-i dau libertatea, era hotărât să moară sau să trăiască cu mine, în orice parte a lumii îmi va plăcea să-l conduc. Cei doi tovarăși ai săi, la rândul lor, îmi jurară credință.

XVII.

„Iată care-mi sunt cele două condiții», le spusei atunci:

„1. Câtă vreme veți locui în această insulă cu mine, veți renunța la orice fel de libertate; dacă vă voi da arme, mi le veți

Înapoia îndată ce voi crede eu de cuviință. Veți fi cu totul supuși poruncilor mele și veți căuta a nu-mi pricinui nici un neajuns.
2. Dacă vom reuși să punem mâna pe corabie, mă veți duce în Anglia împreună cu sclavul meu, fără să-mi cereți pentru aceasta nimic“.

Căpitanul îmi promise totul, bucuros și plin de recunoștință.

Le dădui atunci trei flinte, gloanțe și praf, zicând căpitanului să pornească înainte și să se poarte în această întreprindere după cum s'or întoarce lucrurile.

Pe când vorbiam cu dânsul, doi dintre marinari se ridicară să plece. Întrebai pe căpitan dacă aceștia erau capii răscoalei, despre cari mi-a vorbit; îmi răspunse că nu.

„Bine, fie! «îi zisei, să-i lășăm în plata Domnului; dar să știi că dacă și ceilalți vor scăpa, vina va fi a dumitale“.

Ațâțat de aceste cuvinte, se îndreptă spre răsvrățiți, cu o flintă în mână și cu unul din pistoalele mele la cingătoare. Tovarășii lui, cari mergeau înainte, făcând zgomot, deșteptară pe unul din marinari. Acesta începu să strige ca să deștepte și pe ceilalți; atunci însă căpitanul și ajutorul său traseră deodată, ochind bine în

capii răsculaților. Unul din ei fu ucis de glontele căpitanului; celalt, cu toate că era greu rănit, se sculă și strigă cerând ajutor. Căpitanul însă îl doborî, lovindu-l cu patul puștii.

Mai rămăseseră încă trei, din cari unul puțin rănit; văzând însă că soseam și simțind că nu ni se vor putea împotrivi, se predară. Căpitanul consimți să-i cruțe, cu condiția să-l ajute să și recapete vasul și să se ducă la Jamaica, de unde plecase. Il silii însă să-i ție cu picioarele și mâinile legate, cât timp vor sta în insulă.

În vremea asta, trimisei pe Vineri ca împreună cu omul de credință al căpitanului, să puie șalupa în siguranță și să-i scoată pânzele și lopețile, ceace și făcură. Tot atunci, trei marinari cari, spre fericirea lor, își părăsiseră tovarășii, se întorceau și, văzând pe căpitanul lor, din prizonier devenit învingătorul lor, i se supuseră și se lăsară, de voie de nevoie, să fie încătușați ca și ceilalți.

Înamicii noștri erau acum în mâinile noastre. Neavând pentru moment de ce să ne temem, povestii căpitanului întâmplările mele. Istoria vieții mele în insulă fiind o țesătură de minunății, l'a uimit, făcându-i cea mai adâncă impresie. Plângea de bucurie,

gândindu-se că cerul mă lăsase să trăiesc, pentru ca la rândul meu să-i scapă viața. Foarte emoționat, d'abia putea să vorbească.

Il poftii, dimpreună cu cei doi tovarăși ai săi, în castelul meu, unde le pregătii o masă pe cât se poate de bună.

XVIII.

Spusei căpitanului că, de acum înainte, trebuia să ne gândim la mijloacele pe cari să le întrebuițăm, ca să intrăm în stăpânirea corăbiei.

„Sunt încă, îmi zise el, douăzeci și șase de oameni pe bord, cari, știind că pentru că au conspirat merită moartea, vor face totul ca să se apere. Ei sunt încredințați că, dacă se vor preda, vor fi spânzurați în Anglia sau în vreo colonie englezească.

Cum vom pu ea să-i atacăm, fiind mai puțin la număr decât dâșii?

Avea dreptate căpitanul și, numai întinzându-le vre-o cursă, puteam să le venim de hac. Eram sigur că, în curând, cei ce rămăseseră în corabie, mirați că tovarășii lor întârzie atâta, vor porni cu altă șalupă spre uscat și mi-era teamă că armați cum erau și numeroși, să nu ne putem împotrivi lor.

Părerea mea, pe care o împărtășii căpitanului, era că trebuie să înecăm șalupa de lângă țarm, ca să n'o poată lua cu dâșii. Ne-am pus pe lucru îndată; începurăm să scoatem din șalupă tot ce mai rămăsese, adică o sticlă cu spirt și alta plină cu rom, câțiva pesmeți, un pachet cu praf de pușcă și o căp țână de zahăr de vreo 6 livre.

După ce duserăm toate acestea pe țarm, făcurăm în fundul șalupei o gaură mare, așa, încât, chiar dacă veneau ei în mare număr să nu poată să se întoarcă și cu această șalupă.

Auzirăm o bubuitură de tun, și în acelaș timp văzurăm pe corabie semnalul ce se face de obicei pentru ca barca să se apropie de bord; degeaba însă dădeau semnale, zadarnice erau bubuiturile de tun, șalupa nu se mișcă.

Cu ochiurile noastre îi văzurăm punând pe apă cealaltă șalupă și venind repede spre țarm. Erau în barcă zece, și aveau toți puști.

Căpitanul, uitându-se bine la ei, îmi spuse că printre dâșii erau și trei băieți foarte buni, pe cari de sigur răsvrățiții cu sila îi târâseră cu dâșii, dar că ceilalți, precum și acel care conducea șalupa, erau cei mai mari tâlhari ce pe lume.

Îndată ce am văzut că șalupa se îndreaptă spre noi, ne-am gândit să despărțim pe prizonierii noștri și să-i punem la loc sigur.

Cei doi, de cari se cam temea căpitanul, fură sechestrați în grota mea. Luai pe ceilalți în serviciul meu, după povața căpitanului și după ce jurară în mod solemn că-mi vor fi credincioși până la moarte.

De îndată ce sosiră vrăjmașii la locul unde se afla prima lor șalupă, împinseră pe nisip pe aceea cu care venise. Primul lucru ce-l făcură fu să se repează spre cealaltă șalupă. Se speriară, văzând că nu mai are fund, nici frânghii, nici catarg. Scoaseră câteva țipete, ca să fie auziți de tovarășii lor; văzând însă că strigau degeaba, se așezară în cerc și-și descărcară armele de odată, ceea ce produse un zgomot asurzitor.

Văzând că nimeni nu le răspunde, aruncară din nou șalupa pe mare și intrară toți în ea. Apoi se sfătuiră și văzurăm cum se întorceau iar spre insulă. Trei rămaseră în șalupă, iar ceilalți se coborâră pe țărm, ca să meargă în recunoaștere.

XIX.

Barca se depărtă de țărm și ancoră puțin mai departe.

Cei șapte, cari debarcaseră mergeau cot la cot, îndreptându-se spre dealul sub care se afla căscioara mea. Li vedeam prea bine, fără să fim văzuți.

Sosind în vârful dealului, de unde puteau privi pe o mare întindere păduricile și văile insulei, începură din nou să strige, până n'au mai putut, și apoi se așezară să se sfătuiască. Spusei oamenilor mei că nu vom putea face nimic înainte de a înopta și că, dacă atunci nu vor fi iar pe mare, vom găsi noi mijlocul de a-i împiedica să mai părăsească țărnul, așa încât vor cădea în mâinile noastre.

Se sfătuiră ei multă vreme și-apoi, spre ciuda noastră, o porniră spre mare. Ca să-i rețin, născocii o stratagemă, care îmi reuși de minune. Poruncii omului de credință al căpitanului și lui Vineri să treacă micul golf dela apus și ajunși pe deal, să țipe cât le-o lua gura. Vor sta acolo până vor fi siguri că au fost auziți de marinari, și îndată ce aceștia vor fi răspuns, vor striga din nou. Apoi, reîntorcându-se repede vor striga din vârful fiecărui deal ce ar întâlni în cale, ca să-i atragă mai în spre codru.

Marinarii puneau tocmai piciorul în șalupă, când oamenii mei scoaseră întâiul strigăt; se repeziră îndată în direcția de unde îi auziseră, dar fură opriți de micul golf; adu-

seră atunci șalupa, după cum prevăzusem, și trecură apa. Marinarii săriră pe uscat, lăsară doi lângă șalupă, după ce o legară de trunchiul unui copac.

Pe negândite, îi surprinserăm. Unul era tolănit pe nisip, pe jumătate adormit; căpitanul îi sparse capul cu patul puștii și strigă celuilalt să se perdea. Acesta, aruncându-se în genunchi, ceru iertare căpitanului. Mai în urmă ne-a slujit chiar cu credință, dându-ne cu dragă inimă ajutor. Cei ce plecaseră în recunoaștere nu se întoarseră decât spre seară nu mai puteau de oboseală. Când văzură că apa se retrage din cauza re luxului și că șalupa lor, fără păzitori, e cufundată în nisip, desperați, au început să umble ca nebunii dealungul țărmului, văitându-se. Capul răscoalei, care părea a fi acum cel mai desnădăduit din toți, se apropie din întâmplare de locul unde ne puseseăm la pândă. De odată, căpitanul și Vineri se iviră înaintea lui și lupta începu. Capul răscoalei fu omorât, un altul rănit de moarte; un al treilea o rupse la fugă.

Înaintai repede cu armata mea de opt oameni, care, din cauza întunericii, părea mult mai numeroasă. Poruncii aceleia pe care îl găsisem în șalupă, și care devenise unul din so'đații mei, să cheme pe nume pe răsvrățiți, ca să știu dacă vor să capi-

tuleze. Era întuneric și inamicul nu putea să știe numărul nostru. Incărcărăm armele. Trimisul nostru îi chema unul după altul pe nume și-i invita să se predea. «Căpitanul nostru, le zise el, e aci cu cincizeci de oameni, și vă trimite vorbă că, dacă nu vă predați, vă omoară pe toți.» — «Și dacă ne predăm, ne dăruiește viața?» întrebă ei. — «Mă duc să-l întreb!» zise el; și-l întrebă pe căpitan. Acesta luă cuvântul și zise: „Toți veți fi iertați, dacă depuneți armele, numai Will Atkins nu“.

Atunci Will Atkins strigă: «Pentru numele lui D-zeu, căpitane, iartă-mă și pe mine. Ce am făcut eu mai mult de cât ceilalți? Toți am fost răi, unul ca și altul». Minciună. Acest Will Atkins dăduse cea dintâi lovitură căpitanului. La începutul răscoalei, și-l tratase într'un chip sălbatec. legându-i mâinile și insultându-l grosolan. Căpitanul îi declară că nu-i făgăduiește nimic; va trebui să se supună fără condiții și nu va putea fi ertat decât de guvernatorul insulei. Pe mine mă trata, bravul căpitan, cu acest frumos titlu.

Am trimis trei din credincioșii noștri să-i lege pe toți, și puserăm mâna pe șalupă.

Prima noastră grijă după această bătălie

a fost să dregem șalupa și să ne pregătim să punem mâna pe corabie. Căpitanul, putând acum vorbi cu răsculații, le arătă mârșăvia purtării lor și răutatea planurilor lor zădărnice. El le spuse că asemenea fapte sunt vrednice de spânzurătoare. Toți păreau că se căiesc de ce-au făcut, și cereau iertare. El le răspunse că ei nu sunt prizonierii lui, ci ai guvernatorului insulei, care este Englez, și care l-a scăpat din mâinile lor. «El poate să vă spânzure pe toți, dacă ar vrea, dar fiindcă v'a făgăduit viața, eu cred că vă va trimite înapoi în Anglia, unde veți fi predați justiției, afară de Atkins, pe care guvernatorul îl informează prin mine că trebuie să se pregătească de moarte, căci mâine vă va fi spânzurat».

Deși toate acestea erau născociri de ale căpitanului, el obținu efectul dorit. Atkins îi căzu în genunchi și-l rugă fierbinte să mijlocească pentru el pe lângă guvernatorul insulei; și toți ceilalți se rugară de toți Dumnezeii să nu fie trimiși înapoi în Anglia.

Ne ziceam că minutul mântuirii noastre a sosit și că, recunoscători că le-am dăruit viața, acești oameni ne vor ajuta bucuros să intrăm în stăpânirea corabiei. Cu

toate acestea mă țineam în umbră, căci nu vream ca ei să vadă ce mutră are guvernatorul lor, și trimesei să cheme pe căpitan. Căpitanul răspunse omului meu, în gura mare, că va veni numai decât înaintea Excelenței Sale. Această prefăcătorie impuse prinșilor noștri.

XX

Când sosi căpitanul, împărtășii planul pe care-l chibzuisem, ca să punem mâna pe corabie. Il aprobă și ne hotărârăm a-l aduce la îndeplinire chiar a doua zi.

Ca reușita să fie mai sigură, crezui că e mai bine ca prizonierii noștri să fie despărțiți și poruncii căpitanului și tovarășilor să înhațe pe Atkins și pe alți doi dintre cei mai periculoși ai bandei, ca să-i ducă în grotă, unde erau și ceilalți doi.

Dintre acei ce rămaseră, căpitanul alese cinci, ca să ne ajute în întreprinderea noastră. Le spuse însă că guvernatorul păstra ca ostatici doi oameni, pe lângă cei trei prizonieri ce avea în castelul său, și că-i va spânzura pe toți cinci, dacă tovarășii lor vor fi atât de haini, încât să nu se țină de jurământul lor de credință.

Li mai rămânea un singur lucru de făcut,

căpitanului: de a înfunia și de a echipa ambele șalupe. Intr'una puse pe călătorul ce venise cu corabia lui și-i dădu sub comandă patru oameni. Se urcă el însuși în cealaltă, cu omul său de credință și cinci alți marinari, și conduse expediția cu multă pricepere la izbândă.

Porniră pe întuneric, puțin înainte de miezul nopții.

Când fură la o mică depărtare de corabie, așa că se putea auzi glasul unui om, căpitanul porunci unuia din oameni să strigecelor din corabie, că au găsit pe tovarășii lor și că se întorc cu ei, dar că le-a trebuit mult timp până să-i găsească. În vremea aceasta șalupa ajunsese în dreptul corabiei. Atunci căpitanul și locotenentul săriră cei dintâi pe punte și doborîră, cu paturile puștilor, pe al doilea contramaistru și pe dulgher; apoi, ajutați de oamenii lor, puseră mâna pe toți câți se aflau pe punte, și închiseră ușile, spre a împiedica pe cei din corabie să iasă.

Tocmai închideau deschizăturile pe unde te scobori înlăuntrul corăbiei, ca să împiedice pe cei de jos să vie în ajutorul tovarășilor lor, când oamenii din a doua șalupă sosiră și, urcându-se pe partea de dinaintea a vasului și omorînd pe toți cei ce li se

împotriveau, pătrunseră în bucătărie, unde făcură prizonieri pe trei dintre răsvrațiții cei mai înverșunați.

Stăpân astfel pe toată puntea corăbiei, căpitanul porunci ajutorului său să ia trei oameni cu dânsul și să pătrundă cu forța în camera unde se ascundea noul căpitan. Acesta, prevenit, se sculase și, ajutat de doi marinari și de un băiețel, se pregătea de luptă, bine înarmat.

D'abia se deschise ușa, împinsă de un drug de fier, și iată că porniră patru împușcături asupra noilor veniți. Doi bravi fură răniți ușor. Infuriați, însă, se repeziră cu avânt și omul de credință al căpitanului nostru, cu toate că era cu brațul rupt, avu norocul, cu o singură împușcătură de pistol, să zdrobească țeasta mizerabilului ce voia să uzurpe locul stăpânului său.

Astfel se sfârși lupta și căpitanul își recăpătă vasul, fără să mai fie nevoit să verse sânge.

Cum se văzu stăpân pe corabie, căpitanul puse să se tragă șapte tunuri, semnalul convenit între noi pentru vestirea biruinței. Oricine își poate închipui bucuria mea la auzirea acelor detunături. Rămăsesem pe țărnișul mării până la două de dimineață, și, când auzii în sfârșit semnalul, mă culcai și

adormii adânc, obosit de întâmplările de peste zi. De dimineață fui deșteptat din somn de o detunătură, și câteva minute după aceea mă auzii chemat: „Guvernatorul guvernatorule!”. Recunoscu glasul căpitanului. Mă îmbrăcai în grabă și mă suii pe vârful dealului, unde-l găsii. „Amice și mântuitor al meu! iată-ți corabia, îmi zise el, strângându-mă în brațe, ea îți aparține ca și noi toți“. Aruncând ochii pe mare, văzui corabia la vre-un sfert de leghe de țarm. Eram aproape să leșin de bucurie, văzându-mi mântuirea cu ochii: toate greutatele înlăturate, și o corabie bună gata să mă ducă ori unde voi vrea. Mai întâi nu fui în stare să răspund căpitanului, atât de mare îmi era emoția și, când mă luă în brațele sale, mă ținui bine de el, ca să nu cad. Stătui multă vreme astfel, fără să pot scoate un cuvânt. Bunul meu amic era bucuros ca și mine, dar nu încercase emoția surprinderii. Imi spuse miile de lucruri bune și duioase, spre a mă liniști. Fericirea prea mare îmi zăpăcise ideile și nu isbutii să vorbesc, decât după ce vărsai un torent de lacrimi, care îmi ușurară inima. La rândul meu îmbrățișai pe amicul meu și-l slăvii ca pe un mântuitor. Apoi ne felicităram unul pe altul. „Te privesc „i-am zis“, drept un om trimis de

D-zeu, ca să mă scape, și toată întâmplarea aceasta îmi pare o înlănțuire de minuni“.

După ce mai vorbirăm câțva, căpitanul mă rugă să primesc puținele lucruri ce au mai rămas în corabie. Atunci porunci celor din șalupă să se apropie de țărnișă și să aducă pe uscat lucrurile destinate guvernatorului. Și erau foarte multe, ca și când ar fi trebuit să mai rămân pe insulă: lichioruri, carne de porc, de vacă, tutun, un sac cu mazăre, pezmeți, o ladă cu zahăr, una cu făină, un sac cu lămâi și multe altele. Afară de aceasta, mai găsi ceva foarte folositor pentru mine: șase cămăși noi, șase gulere bune, două perechi de mănuși, o pereche de ghete, ciorapi, o pălărie, un costum complet, aproape nepurtat; cu un cuvânt, mă îmbrăcai din cap până'n picioare. Cu neputință să și închipuie cineva cât de stângaci și încurcat am fost, la început, în vestimintele cele noi.

Când toate aceste ceremonii se isprăviră, ne sfătuirăm ce să facem cu prinșii noștri: pe cari să-i lăsăm aci și pe cari să-i luăm cu noi. Erau mai ales doi foarte periculoși, cari, de i-am fi adus în Anglia, ar fi trebuit să-i predăm numai decât justiției ca ucigași. Fui de părere ca acești oameni să fie sfătuiți să

ceară chiar ei favoarea de a rămânea pe insulă. Căpitanul consimți. Trimisei i nediata pe Vineri și pe cei doi ostateci liberați la prinși, cari se aflau în peșteră, ca să-i aducă în pădurice, unde să-i păzească, până ce voi veni să vorbesc cu ei. Lăsai să treacă un timp, apoi mă dusei în pădurice, în hainele cele noi, ca guvernator. Când furăm cu toții acolo, cu căpitanul alături de mine, poruncii să mi se aducă prinșii și le spusei că cunosc toată ticăloșia purtării lor. Li anunțai că, din ordinul meu, corabia a fost reluată, și că peste puțin vor vedea pe comandantul lor spânzurat de stâlpul vântrelei celi mari, ca pedeapsă a perfidiei lui. Il întrebai ce-ar zice, dacă aș porunci să-i ucidă pe toți, ca piraiți de mare.

Unul din ei îmi răspunse că n'are nimic de zis, decât că le-a făgăduit căpitanul iertare și că el se bizue pe îndurarea mea. „Dar îndurarea mea“ -le zisei-, „nu vă poate servi la nimic, de oarece părăsesc insula aceasta, și, luându-vă cu mine, trebuie să vă predau just ției. Nu știu ce-aș putea face cu voi, afară numai dacă ați consimți să rămâneți aci, pe insula aceasta». Ei mi se arătară adânc recunoscători, și mă asigurară că țin mai bine să rămâie aci, decât să se întoarcă

în Anglia, unde la sigur îi aşteaptă spânzurătoarea.

Căpitanul păru că se opune la aceasta. Atunci mă arătai supărat, zicând că oamenii sunt prinşii mei, şi că prin urmare pot face cu ei ce vreau. Nenorociţii îmi mulţumiră din adâncul inimii. Pusei să-i deslege şi le poruncii să se retragă în pădure; făgăduii să le trimit arme, muniţi şi sfaturi cum pot trăi pe insulă. Apoi mă pregătii să merg pe corabie, dar înainte de a pleca, rugai pe căpitan să-mi dea înc'o noapte, ca să-mi pot regula afacerile, iar el să mă aştepte pe bord, şi dimineaţa să-mi trimeată şalupa. Ii mai spusei să atârne de catarg cadavrul căpitanului răsvraţiţilor, ca oamenii să vadă că a fost spânzurat.

Căpitanul plecă şi eu, poruncii îndată să mi se aducă toţi prinşii şi avui cu ei o mică întrevorbire. Le spusei că bine au făcut de au rămas pe insulă, căci îi aştepta spânzurătoarea în Anglia. Le arătai pe căpitanul lor spânzurat de catarg. Imi răspunseră că se cred fericiţi rămânând în insulă. Atunci le zisei că ţiu să le descriu viaţa mea pe această insulă şi să le arăt cum ar putea trăi mai bine. Le arătai toate locurile, întăriturile mele, bogăţiile acestei ţări, cum să semene ţarinele, cum să facă pâine şi să

usuce struguri. Intr'un cuvânt, îi învățai tot ce le putea fi folositor în viața pe care d'aci înainte aveau s'o petreacă în insulă. Le spusei că are să vie tatăl lui Vineri cu Spanioli și că trebuie să se poarte omenos cu ei, împărind cu dânșii tot ce vor avea.

Le lăsaî armele mele: trei finte, trei puști de vânătoare și trei săbii. Mai aveam încă, din fericire pentru ei, un butoiuș și jumătate cu praf de pușcă.

Il învățai cum să îngrijească de capre, cum să facă unt și brânză.

După stăruința mea, câtva timp după aceea, o șalupă fu trimisă cu proviziile pe cari căpitanul le făgăduise exilaților (le dădurăm această poreclă) și la cari, în urma rugăminților mele, adause cuferele și hainele lor, spre marea lor bucurie.

Luându-mi rămas bun dela draga mea insulă, luai cu mine, drept amintire, căciula mea de piele de capră și papagalul. Nu uitai să iau și banii pe cari-i găsisem în corabia care mă auzese și cari acum erau ruginiți cu totul.

Plecai din această țărișoară, unde am trăit fără să am nevoie de bani, douăzeci și opt de ani, două luni și 19 zile, la 18 Decembrie 1686, însoțit fiind și de credinciosul meu Vineri.

Călătoria mea fu norocoasă; a unsei în Anglia la 11 Iunie 1687.

Acı mă simții tot așa de străin, ca și cum n'aș fi trăit niciodată în acea țară. Binefăcătoarea mea, femeia căreia îi lăsasem averea spre păstrare, era încă în viață; dar afacerile îi merșeră prost. O rugai să nu se mătnească, asigurând-o că n'am nici o pretenție, și că, dimpotrivă, sunt gata s'o ajut cu ce voi putea, drept recunoștință.

Dela Londra mă dusei la York. Părinții mei muriseră și din toată familia nu regăsi decât două surori și doi copii ai unui frate al meu. Fiindcă toți mă credeau mort, nu mi se lăsase nimic din moștenire, așa că mă aflam fără mijloace, căci aveam numai banii de cari am pomenit, dar cari nu ajungeau pentru a-mi constitui un mijloc de trai. Primii atunci o dovadă de recunoștință, la care nu mă așteptam de fel. Negustorii proprietari ai vasului, căroră căpitanul le arătase cum l-am scăpat pe el și întreaga corabie din mâinile răsculaților, îmi dădură un banchet și mă rugară să primesc un cadou de 25.000 lei.

Cu suma această aș fi putut trăi binișor. Hotărâii totuș să plec la Lisabona, spre a mă informa despre plantația mea și despre tovarășul meu din Brazilia. Sosii acolo în

luna Aprilie cu servi'orul meu Vineri, care mă însoțea pretutindeni și se purta ca cea mai credincioasă slugă. Mă informai despre vechiul meu amic, căpitanul vasului care m'adusesese în Brazilia și-l găsi încă în viață, spre marea mea bucurie. Îmbătrânise mult și nu mai călătorea pe mare; lăsase corabia fiului său, care nici el nu mai era tânăr. Bătrânul nu mă recunosc, și poate nu l-aș fi recunoscut nici eu, dacă nu mi s'ar fi spus că el este fostul căpitan. Îmi spuse că averea mea e în regulă și în mâni sigure. Acum n' uă ani, când a fost în Brazilia, tovarășul meu trăia încă. De atunci n'a mai avut nici o știre. Crece poate să-mi spuie cu siguranță, e că averea mea s'a mărit, și că acum trebuie să fie foarte mare.

Îl întrebai dacă n'ar fi bine să mă duc în Brazilia, ca să cer restituirea averii mele și totdeodată să-mi vând plantația.

Îmi răspunse că nu e nevoie, că aș putea să-mi cer dreptul prin procură. Mai multe corábii erau tocmai gata să plece spre Brazilia. Însărcinai pe căpitanul uneia din corábii cu această afacere și el o regulă cu o cinste vrednică de admirat. Șapte luni după aceea, primii dela moștenitorii fostului meu tovarăș o dare de seamă a mersului plantației, în tot timpul lipsei mele, precum și o

scrisoare, prin care mă felicitau pentru scăparea mea și mă rugau să viu în Brazilia, ca să intru în stăpânirea pământului meu. Pe lângă acestea, îmi trimiseră și o sumă mare de bani, strânsă din vânzarea produselor plantației mele timp de atâția ani, apoi două sute de lăzi cu zahăr și opt sute de suluri de tutun.

Insfârșit, eram bogat. Cel dintâi lucru ce făcui fu de a răsplăti pe binefăcătorul meu, fostul căpitan, căruia îi datoram situația mea fericită. Il rugai să primească o parte din averea mea, și să lucreze în numele meu venitul anual al plantației mele, din care să-și oprească un sfert pentru dânsul. Mă gândii apoi la văduva din Londra, al cărei bărbat fusese binefăcătorul meu și-i trimisei un cec de trei mii de lei, încredințând-o că voi ajuta-o cât voi trăi. Trimisei aceeași sumă și surorilor mele, deși nu erau tocmai sărace. Un lucru numai mă neliniște: n'aveam la cine să-mi depun averea, care ajunsese o povară pentru mine. Hotărâii să mă întorc la Londra și s'o depun la vreo-o casă. De astă dată însă — lucru ciudat! — îmi fu silă să mai iau drumul mării, preferind să mă întorc pe uscat. O caravană de negustori tocmai se pregătia să facă acelaș drum. Plecai și eu cu dâșii.

Călătoria noastră prin Spania și Franța se făcu fără multe întâmplări. Nu le voi povesti aci, căci alți scriitori au descris mai bine decât mine greutățile și peripețiile unei călătorii prin aceste țări.

Iată-mă la capătul călătoriilor mele.

Toată averea mi-o adusei la Londra, unde mă stabili și eu.

Văduva căpitanului fu pentru mine o adevărată amică. Ea nu cruța nici o osteneală pentru a mă servi, a mă îngriji și a mă lumina cu sfaturile ei. Fu o mare fericire pentru mine, că am găsit o ființă atât de devotată ca doamna aceasta.

Vândui cu un preț mare plantația din Brazilia, și mă gândii serios să duc de aci înainte o viață liniștită și dulce.

Intr'o zi însă îmi veni iar dor de locurile unde trăisem și, folosindu-mă de împrejurarea că un nepot al meu mergea cu o corabie a lui în Brazilia, îl rugai să se abată și pe la insula mea. El primi. Plecai deci, ducând tot felul de provizii și unelte necesare vieții și mai ales o mare cantitate de arme și muniții. Prevăzusem bine! Sălbatecii făceau acum tot mai dese incursii în insulă și europenii susținuseră chiar o luptă înverșunată împotriva lor, nimicind câteva sute și făcând treizeci și șase de prizonieri, cari toți jurară

supunere și deveniră niște lucrători harnici și devotați sub conducerea tatălui lui Vineri.

Trebuie să mai adaog că tatăl lui Vineri și Spaniolul, cari plecaseră din ordinul meu, reușiră să aducă pe cei șaisprezece Spanioli, aflați în robie la sălbateci. Astfel, insula populată acum de cei câțiva revoltați, de pe corabia Englezului, de Spaniolii desrobiți și de cei treizecisișase de sălbateci, devenise o puternică colonie. Când plecai din Brazilia trimisei noi provizii în insulă și o mulțime de vite, cai și porci, pentru reproducere. Ba, mai multe familii sărace și câțiva meșteșugari porniră deasemeni într'acolo, precum și mai multe fete, cari se măritară și întemeiară noi familii, în insula guvernată acum de unul din Spanioli. În repetate rânduri fui chemat să mă întorc acolo și să domnesc ca un Rege, dar vârsta nu-mi îngădui să mai înfrunt furtunile mării.

S F Ă R Ș I T

Viață de Artist

(VIE DE BOHEME)

Vestitul roman de HENRI MURGER

e una din scrierile ce trebuia să figureze în *Biblioteca pentru toți*. Spiritual, vesel, duios, pe alocuri dramatic, romanul lui Murger, la început de un comic irezistibil, are o acțiune din cele mai fanteziste, care se desfășură în scene pline de viață, nebune, cari, spre sfârșitul romanului sunt pline de un lirism emoționând până la lacrimi. S'ar putea spune că «Viață de Artist» e romanul artiștilor cari trăesc din veselie și iubire în lipsă de bani. Masetta, eroina romanului, e un delicios tip de femeie, înnamorată la nebunie de un poet sărac, dar în acelaș timp ușoară ca fluturii primăverii. Dar mișcătoarea figură a sărmanei Mimi și fantastica asociație a artiștilor : Rudolf, Colinne, Marcel și Schounard pe cari i-apropie întâmplarea ! Toți aceștia se mișcă și trăiesc într'o nesfârșită serie de scene încântătoare... N-rele 562—565. Prețul 24 lei.

Biblioteca pentru toți

No. 375-376 bis

Vicarul din Wakefield

celebrul roman al scriitorului englez *Olivier Goldsmith*, traducere de *Willy Ghil*.

Romanul acesta, care de mai bine de un secol a încântat și încântă pe cititorii de pretutindeni, — căci a fost tradus în toate limbile, — atât prin teza morală pe care o dezvoltă cât și prin figura admirabilă a pastorului protestant, d-rul Primrose, care prin puterea credinței înfruntă toate nenorocirile, și apare ca un simbol de bunătate și jertfă de sine, — e o scriere din cele mai morale.

Romanul acesta e o povestire care farmecă prin realitatea simplă și naivă a personajilor și prin puterea analizei. Foarte moral, — el se recomandă tuturor, cu deosebire tinerimii.

Prețul 18 Lei

Să se ceară catalogul complet al «Biblioteca pentru toți» la librăria Meditoare
„UNIVERSALA“ Alcalay & Co.

— București, Calea Victoriei, 27 —

A apărut în :

Editura librăriei „UNIVERSALA“ Alcalay & Co.

27, Calea Victoriei, 27

BIBLIOTECA PENTRU TOT

GUY, DE MAUPASSANT

O VIAȚĂ

TRADUCERE

DE

HARALAMB G. LECCA

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

BUNA CUVIINȚĂ

SAU

Cum trebuie să se poarte omul în
toate ocaziile vieții

un prea frumos volum de peste 300 pag.

Viața cere multe. *Ca să reușești trebuie să știi să te porți.* Câți trec pe lângă fericire și, pentru că au părut stângaci și lipsiți de educație, viața îi înlătură din drumul înflorit, pe care porniseră.

Să știi să te porți. — Iată știința cea mare a vieții. Poți să ai toate calitățile sufletesti și ale inteligenței, ele nu vor prețui nimic, dacă nu se vor înfățișa sub aspectul celei mai desăvârșite *bunecuvințe*. Aceasta în primul rând se învață. Prejudecățile sociale și uzul au introdus o mulțime de reguli, fără de cari ești pierdut. Ori cât le-ai ști, trebuie să ți le amintești din când în când, și să le controlezi, pentru că se poate să le fi uitat, și să le fi schimbat puțin.

Cartea *D-nei Alina G...* învață pe toată lumea arta aceasta mare: «Să știi să te porți.»

Comandele se fac pe adresa Librăriei Editoare „UNIVERSALA”. ALCALAY & Co., — Calea Victoriei 27, București.

Ce este arta

Ce este arta s'ar cuveni să știe ori care om, care s'ar supăra dacă i-ai spune că nu e cult. Artă a 'nceput să dobândească la noi tot mai multă însemnătate. A început să se știe, că o țară poate pieri, dar că artă acelei țări și acelu neam, creiată de oameni de geniu, nu va pieri.

Aproape tot timpul anului sânt în București expoziții peste expoziții de pictură. Muzeul Simu ar face cinste orcărui oraș din apus. Monumentele se înmulțesc pe piețele publice. Este nevoie să știm toți ce este dintr'un izvor sigur, dela o competență. „Biblioteca pentru toți” sânt două cărți, laolaltă fac o singură operă, cărți în care deslușește frumos și pe înțelesul tuturor dar nu vulgar, ce este Artă.

Fără pedanterie, plăcut, cu înlesnire, arată, cu modele eterne, din timpii cei depărtați până în zilele noastre, cu 42 ilustrații, artă ceă mare, biruitoarea noastră.

Autorii, Pécaut și Baud, merită să știe noastră a tuturor. (Numerele 50 și 56)
